

Národní archiv v roce 2011

/ Eva Drašarová /

Úvod

Každým dnem se náš život jeví jako více a více komplexnější. Navazujeme tedy mnohohrstevné vazby i v našem oboru, provázanost všemi směry, dovnitř i vně, je jasně patrná. Archivnictví ve svém vývoji opisuje vývojový kruh, aby v současnosti plnilo všechny funkce, jimiž bylo kdy v minulosti jednotlivě a postupně obdařeno. Akcent se klade samozřejmě u různých typů archivů různě. Národní archiv v tomto však funguje jako archetyp, jemuž je dáno bez ambicí po universalitě a komplexnosti se k této přiblížit vrchovatou měrou.

Běžný chod společnosti natolik ovlivňuje technologický pokrok, že vzájemná interakce společenské seberegulace se spisovou službou a archivnictvím se neodehrává se značným časovým odstupem jako ještě zhruba před deseti lety. Okamžitá potřeba informací všemi směry a všemožného charakteru se promítá do všech kmenových činností Národního archivu a své nároky nestupňuje jen veřejná správa a média. I zhýčkaný návštěvník studoven, profesionální historik i hobby-výzkumník, očekávají servis obvyklý z jiných veřejně dostupných informačních zdrojů. Plnit všechna očekávání lze jen s dobrým fundamentem. Tím může být jen hluboká odbornost, profesionalita. Pramení v odpovídajícím vzdělaném kádru pracovníků, kteří se nezplošňují do pozice „živých reproduktorů“ svěřených analogových i digitálních pramenů. Musí rozvíjet své osobnosti a posouvat vědecké základy své práce. A opět jsme u výchozí úvahy o komplexnosti archivnictví, které propojuje řadu odborností a tedy i vědeckých oborů a současně je živoucím důkazem kreativního nasazení moderních aplikací a inovací, či dokonce jejich rozvíjení a posouvání.

„Archivařina“ ve svém vývoji kopíruje vývoj společnosti. Nyní tedy bez jakéhokoliv fázového zpoždění. Nepopiratelným celoarchivním trendem se stává masivní technologický rozvoj. Jaksí v protikladu k další viditelné tendenci posledních minimálně deseti let – permanentní redukci personálu. Zůstává kvalitní jádro osazenstva, úzkostlivě chráněné, doplňo-

vané při minimální fluktuaci a v převážně obezřetném výběru o nové excellentní kolegy. Pracovní nároky se nesmírně kvalitativně zvýšily, o kvantitě ani nemluvě. Je to dáno společenskou poptávkou, možnostmi srovnávání se s okolím a následným vtělením do normativů zákonného i podzákonného charakteru.

V uplynulém roce jsme se mohli věnovat vyváženě všem potřebným aktivitám. Umožnil to mj. i solidní rozpočet pro běžný provoz. Bohužel nelze totéž říci o mzdových fondech, jež se ztenčily o deset procent. Prvním rokem se financoval ze strukturálních fondů zásadní projekt dlouhodobého archivování elektronicky vzniklých dokumentů, jež přinesl i značné investiční prostředky. Rozvoj instituce i poznání v základním i aplikovaném výzkumu by se nedal uskutečnit bez řady výzkumných projektů podpořených domácími i evropskými mimorozpočtovými dotacemi. Také si velice vážíme důvěry spoluobčanů, jež nám formou darů svěřili své rodinné a osobní archivy. Obdivuhodné jsou i velkorysé finanční dary ze zámoří, které umožní restaurování židovských matrik, jejich rychlé zpřístupnění po digitalizaci na webu i digitalizaci dalších souvisejících souborů. Budeme se snažit nezklamat. Nechceme jen plnit své zákonné povinnosti. Každý pravověrný archivář dává do své práce kus srdce a slouží do roztrhání těla i duše. Prosíme, aby tuto skutečnost všichni vzali na vědomí a pokud možno archiváře a jejich spolupracovníky z nepochopení zbytečně nezraňovali. Ne všechno můžeme ovlivnit a ne na vše stačí síly.

Personální situace

Počet systemizovaných míst, pomineme-li tři nová systemizovaná místa placená z projektu Národní digitální archiv, zůstává sice nezměněn a další snižování počtu pracovních sil na ministerstvu se nedotklo archivnictví. Rušení systemizovaných míst v opakovaných vlnách od poloviny devadesátých let minulého století mělo totiž v oboru rozsáhlé devastáční účinky, na rozdíl od mateřského resortu, kde spolehlivě zafungoval jojo-efekt. Přesto snížení objemu financí na mzdy v rozpočtu na rok 2011 o deset procent se muselo vyřešit kombinací několika opatření, z nichž do využitelnosti pracovních sil směřuje krácení částí úvazků na omezenou dobu, k demotivaci kolegů pak úspěšně cílí snížení mezd a odnímání osobních hodnocení po dohodě s pracujícími důchodci nově požívajícími souběhu mzdy a důchodu.

Trvá tedy trend snižovat personální stav a navyšovat povinnosti. Propad v posledních deseti letech je ze 168 systemizovaných míst na 142. Nárůst spravovaných fondů je z 103 564,92 bm v roce 2000, na 119 537,32 bm v roce 2011.

Evidence archiválií

K 31. 12. 2011 spravoval Národní archiv ve své základní evidenci celkem 1880 archivních souborů v rozsahu 119 537,32 bm (oproti stavu k 31. 12. 2010 se jedná o nárůst o 54 archivních souborů a 1002,55 bm). Z uvedených 1880 archivních souborů bylo celkem 1831 souborů (115 172,40 bm) evidováno jako soubory v přímé péči archivu, 45 souborů (4323,72 bm) bylo v NA uloženo na základě depozitní smlouvy a 4 archivní soubory NA (41,20 bm) byly na základě smlouvy uloženy mimo archiv. V roce 2011 bylo provedeno celkem 281 aktualizací evidenčních listů NAD, které se týkaly 199 archivních souborů. Do evidence archivních pomůcek byly v roce 2011 zapsány celkem 4 nové archivní pomůcky (inventáře), zrušena nebyla žádná archivní pomůcka.

Do evidence vnějších přírůstků a úbytků bylo zapsáno celkem 177 vnějších změn uskutečněných v roce 2011 (tj. o 63 méně než v roce 2010). Celkem bylo evidováno 174 přírůstků (142 přírůstků výběrem a 32 přírůstků delimitací) a 3 úbytky. Nejvíce přírůstků (36) bylo uskutečněno od Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, v.v.i., nejvíce bm (410,2) bylo převzato od Střediska cenných papírů, nejvíce přírůstků (7) se vztahovalo k fondu Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, Praha (NAD 1821), nejvíce bm (406) a nejvíce evidenčních jednotek (5024) bylo zaznamenáno k fondu Centrum kupónové privatizace (NAD 1571). Celkem bylo v roce 2011 převzato 1117,45 bm archiválií a 12441 evidenčních jednotek (tj. o 868,9 bm a 2548 evidenčních jednotek méně než v roce 2010). Do jiných archivů bylo delimitováno 266 evidenčních jednotek v rozsahu 35,68 bm. V 1 případě se jednalo o delimitaci celého archivního souboru a ve 2 případech o delimitaci části archivního souboru.

Do druhotné evidence NAD předalo v roce 2011 údaje ze své základní evidence celkem 21 archivů a 6 kulturně vědeckých institucí. Celkem 7 archivů (Archiv Akademie věd ČR, Archiv hlavního města Prahy, Archiv Národní knihovny ČR, Archiv Národního technického muzea, Archiv Pražského hradu, Literární archiv Památníku národního písemnictví a Vojenský historický archiv) předalo v roce 2011 Národnímu archivu celkem 48 stejnopisů svých archivních pomůcek.

K 31. 12. 2011 měl Národní archiv ve své péči celkem 1 národní kulturní památku a 25 archivních kulturních památek.

V průběhu roku 2011 provedli pracovníci Národního archivu státní kontroly vedení evidence NAD u 4 specializovaných archivů (Archiv Národní knihovny ČR, Archiv Národní galerie, Archiv Českého rozhlasu, Literární archiv Památníku národního písemnictví) a 3 soukromých archivů (Všeodborový archiv ČMKOS, Archiv Židovského muzea, Archiv ČSSD).

Výběr archiválií ve skartačním řízení

V seznamu veřejnoprávních původců v předarchivní péči Národního archivu (dále též NA) v roce 2011 bylo evidováno 326 původců. Z tohoto počtu byla přenesena péče na státní oblastní archivy (dále též SOA) především v souvislosti s regionálním charakterem jejich činnosti u 148 původců. U 28 původců v péči Národního archivu byla přenesena péče na SOA pouze u jejich detašovaných a regionálních pracovišť. Archiváři provedli v roce 2011 výběr ve skartačním a mimo skartační řízení u 78 veřejnoprávních původců (ve srovnání s rokem 2010 prakticky totožný počet) a sepsali při tom celkem 148 protokolů (oproti letům 2007, 2009 a 2010 sice mírný pokles, ale na úrovni průměru ostatních sledovaných let). Počet původců, u nichž doposud nebylo od roku 1990 provedeno žádné skartační ani mimo skartační řízení prostřednictvím Národního archivu, se v posledních letech snižuje – z 56 v roce 2009 klesl na 43 původců v roce 2011.

V roce 2011 bylo vybráno u 78 veřejnoprávních původců při 145 skartačních řízeních (= počet skartačních protokolů) celkem 820,6 bm archiválií, tedy 7,7 % z celkového množství 10 594 bm dokumentů předložených k výběru. Kromě roku 2006 se jedná o nejnížší procento vybraných archiválií. Pokud však eliminujeme zdravotnická zařízení a mimořádně rozsáhlý soubor dokumentů bývalého Střediska cenných papírů (kuponová privatizace), jeví se podíl vybraných archiválií ze zbývajících skartačních řízení 15,4 % jako zcela optimální vzhledem k charakteru původců.

Počet skartačních řízení, do kterých jsou navrhovány pouze dokumenty ke zničení, oproti roku 2010 výrazně poklesl (59 návrhů) a naopak se zdvojnásobil počet návrhů obsahujících pouze dokumenty skupiny „A“ (15). To lze hodnotit alespoň částečně jako výsledek úsilí archivářů Národního archivu o získání souborů archiválií, které u některých původců jsou dlouhodobě uloženy i když již dávno uplynuly jejich skartační lhůty a původce to zdůvodňuje jejich administrativní potřebou (např. Úřad průmys-

lového vlastnictví od roku 1911, Nejvyšší soud ČR od roku 1944, Hospodářská komora ČR od roku 1955, Česká geologická služba – soubor výtvarných prací dětské soutěže z let 2003–2007).

Mimořádně rozsáhlá a komplikovaná skartační řízení v roce 2011: pokračoval výběr u Ministerstva vnitra (37 skartačních protokolů), dále u Ministerstva průmyslu a obchodu, u Vrchního soudu, u Vrchního státního zastupitelství a Ministerstva financí. Mimořádně komplikované řízení probíhá již tradičně u Ministerstva pro místní rozvoj. Objemem navržených dokumentů a současně metodickou náročností zaujímají mimořádné postavení čtyři skartační řízení u Střediska cenných papírů, zrušeného k 31. 12. 2011. Nejnáročnější byl výběr vzorku kupónů, registračních karet stanoveného na základě socio-geografické analýzy. Celkem byl takto vybrán vzorek archiválií o velikosti 340 bm z celkového množství 3960 bm, tedy v ideálním rozsahu téměř 10%. Druhým mimořádně složitým skartačním řízením byl výběr vzorku osobních a sociálních spisů žadatelů o azyl z činnosti Správy uprchlických zařízení MV z let 1990–1999.

Ve spolupráci se správním archivem ministerstva financí bylo dokončeno třídění a výběr dokumentů z dosud nezpracovaných celků řady poválečných fondů, které se týkaly konfiskace a převodu majetků firem a jednotlivých občanů do národněho hospodářství. Do Národního archivu byly převzaty Fond národní obnovy, Fond národněho hospodářství a fond Správy pro věci majetkové a devizové.

Jako v předchozích dvou letech byly na archiváře 5. oddělení kladeň velké nároky ze strany původců při konzultacích v souvislosti se zaváděním elektronické spisové služby a s aktualizací spisových norem. Mimořádně odborně náročná jsou jednání v souvislosti s přípravou spisové rozluky, která souvisí nejen s rušením některých původců, ale s aktuálním trendem centralizace řízení státní správy ve vertikálním směru.

Výběr archiválií mimo skartační řízení

V roce 2011 vypracovali archiváři oddělení fondů státní proveniencce celkem 3 skartační protokoly o výběru archiválií mimo skartační řízení u veřejnoprávních původců.

V rámci tohoto úkolu proběhla pracovníky 1. oddělení skartace písemných dokumentů řádu Školských sester sv. Františka, byl dojednáán trvalý skartační souhlas s řády augustiniánů a dominikánů a uskutečněny konzultace s diakonií Českobratrské církve evangelické (ČCE).

V roce 2011 pokračovalo oddělení nestátních fondů (6.) v oblasti předarchivní péče u soukromoprávních původců v naplňování dlouhodobé strategie, kterou si vytyčilo v předchozích letech a zároveň reagovalo na aktuálně vzniklé požadavky. Byla dokončena jednání o rozdělení předarchivní péče u soukromoprávních původců – právnických osob, jichž se účastnili zástupci Odboru archivní správy a spisové služby MV, Národního archivu a státních oblastních archivů.

V roce 2011 se uskutečnily přejímky archiválií dvou politických stran v likvidaci, a to Liberálové.CZ a US-DEU. O zajímavé přírůstky z období obnovování Junáka z let 1968–1969 a z činnosti exilového skautingu se obohatila Sběrka archiválií činovníků skautského hnutí. Převzali jsme také první část rozsáhlé přejímky Svazu československých výtvarných umělců. Úspěšně se rozvíjela také spolupráce se Sdružením Čechů z Volyně a jejich přátel. Dále byly převzaty archiválie České rady pro oběti nacismu, Klubu dr. Milady Horákové, České strany národně sociální, Československého svazu žen, Konfederace politických vězňů, Československého mírového výboru, Praha, Nakladatelství Svoboda. Úspěšně pokračovala spolupráce s dalšími soukromoprávními původci.

Z archivních souborů delimitovaných do Národního archivu z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. můžeme zaznamenat archiválie právnických osob: Obroda – Klub za socialistickou přestavbu; Jazzová sekce; Společnost pro vědu a umění, USA.

Pozornost byla rovněž věnována pátrání po osudech mezinárodních organizací, které sídlily do roku 1990 v Praze a SČSP. Částečný úspěch jsme zaznamenali v případě archivu Mezinárodního vydavatelství „Mír a socialismus“, kde se podařilo převzít archiválie vydavatelství Patria a osobní listy zaměstnanců Mezinárodního vydavatelství „Mír a socialismus“.

Úspěšně se vyvíjela také spolupráce s našimi krajanskými organizacemi. Naše fondy obohatil přírůstek Besedy Slovan, Ženeva.

Archiv se může pyšnit stále pozoruhodnější kolekcí osobních fondů, které se daří získávat díky vzrůstajícímu renomé. V roce 2011 se podařilo získat osobní fondy (či dodatky k nim) například od těchto původců: Čestmír Amort, Adolf Burger, Čestmír Císař, Jaromír Dolanský, Eva Drašarová, František Janáček, František Janouch, Zdeněk Jičínský, Arnošt Kolman, Čestmír Kožušník, Jarmila (Taussigová) Potůčková, Václav Průcha, Oldřich Stránský, Ján Ursíny. Spolupráce se zahraničními Čechy přinesla zisk archivů Jaroslava Drábka, Blanky Rohnové a Rudolfa Turka. K obohacení archivního dědictví Národního archivu došlo v důsledku likvidace archivu

Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. V našich depozitářích byly v důsledku toho uloženy například fondy těchto původců: Jiří Hájek, Milan Hübl, Karel Jech, Vladimír Krajina, Josef Macek, Jindřich Pecka, Bedřich Rattinger, Hubert Ripka, Jiří Ruml. Zaujme zajisté také soubor, soustřeďující dokumenty k Alexandru Solženicynovi.

Zpracování archiválií

Zpřístupňování pokulhává za obrovskou poptávkou po nejnovějších retrospektivních informacích. Více než čtyřicet procent našich fondů není zpracováno ani základním způsobem a fondy z období po roce 1945 jsou ze 71% nezpracované. Týmy archivářů několika oddělení se opět věnovaly zpracování dvou kmenových fondů – Ministerstva financí (prezidium) a Československého svazu mládeže (ústřední výbor) ve 4. a 6. oddělení.

Dlouhodobou prioritou v oddělení pro správu nejstarších fondů (1. oddělení) jsou Soupisy pečeti, pokračující delimitace duplikátů matrik, bezpečnostní snímkování. Největším vlastním zpřístupňovacím úkolem je pořádání fondu Židovské kontrolní matriky, jenž se propojil s povinností přípravy digitalizace. Pozornost byla věnována i zpracovávání Evidence dochovaných vyobrazení šlechtických erbů v nobilitačních spisech České dvorské kanceláře, tvorbě metadat pro indikační skic.

Oddělení fondů státní provenience 1848–1918 (2. oddělení) pokračovalo ve zpracování fondů Úřad nejvyššího dvorského hofmistra císaře Ferdinanda I., Praha, České místodržitelství (sign. 10 – šlechtické záležitosti, sign. 1 – dvorské a říšské úřady, sign. 20 – vystěhovalectví, sign. 30 – spolky. Dále proběhla inventarizace fondů Ministerstvo železnic, Vídeň, Horní úřad Horní Slavkov, Zemský památkový úřad Praha, Stavovská zemská pokladna a účtárna Praha, Horní úřad Rudolfov a Památkový úřad Vídeň.

V oddělení fondů první republiky a okupace (3. oddělení) pokračovala inventarizace fondu Prezidium Ministerstva vnitra (dříve fond č. 225 SÚ MV ČR), byla dokončena inventarizace fondu Policejní ředitelství Praha II – stanice a komisariáty a revize fondu Archiv Huberta Ripky. V rámci dlouhodobého projektu katalogizace protokolů schůzí vlád z fondu Prezidium ministerské rady byl připraven Katalog a rejstříky k protokolům schůzí 16. československé vlády (tj. prosinec 1935 – červenec 1937).

V oddělení fondů z období socialismu (4. oddělení) probíhal projekt zpracování části fondu Ministerstvo financí II. – prezidium a sekretariát ministra z let 1945–1969 za spolupráce pracovníků 1., 3. a 4. oddělení. Dále

pokračovalo zpřístupnění fondů Ministerstvo zdravotnictví, ÚV KSČ Gustav Husák, ÚV KSČ – Kancelář tajemníka Miloše Jakeše. Pokračovalo třídění věcné skupiny Ministerstva zahraničního obchodu a rozdělení MZO/FMZO.

I přes nedostatek času pokračovala v oddělení s nejnovějšími fondy (5.) snaha několika pracovníků o třídění a pořádání zejména nově přejímaných archiválií tak, aby byly přístupné pro úřední nahlížení. Již v průběhu skartačního řízení a za spolupráce původců jsou mnohdy vytvářeny podrobné seznamy, které umožňují detailní orientaci v přejímaných archiváliích.

Snaha usnadnit badatelské dotazy a požadavky státní správy pobízí správce fondů k pořádání frekventovaných částí archivních fondů, např. korespondence nebo schůze vlády ve fondu Úřad vlády ČR. Kompletace materiálu a zápisů ze schůzí vlád z let 1994, 1996 a 1997 (výtisky č. 1 a 2) byla navíc v roce 2011 motivována přípravou k digitalizaci těchto archiválií.

V oddělení nestátních fondů (6. oddělení), pokračovalo projektové zpracování fondu Ústřední výbor Československého svazu mládeže za účasti pracovníků 2., 3. a 6. oddělení. Průběžně pokračovaly práce na zpřístupnění složitého fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků, částí Leopold II., Ludvík Salvátor a Sběrka map a plánů. Probíhalo rovněž zpracování Sběrky map a plánů, kde bylo vyhotoveno celkem 1132 záznamů o mapách Sběrky montánních map a plánů. Dále proběhlo zpracování Sběrky plakátů (konkrétně souboru plakátů ze španělské občanské války). Po ukončení katalogizace prací vzniklých v soutěži historických a dokumentačních prací Českého svazu protifašistických bojovníků (celkem 4019 záznamů) byly zahájeny práce na výsledném katalogu (tvorba rejstříků a práce na úvodu). Dokončena byla inventarizace fondu Národní fronta – ústřední výbor 1948–1968 a pokračovaly práce na zpřístupnění fondů Tigrid Pavel, Machotka Otakar a Nový Vilém.

V roce 2011 v oblasti foto-, fono- a kinodokumentů (8. oddělení) pokračovalo zpracování archivního souboru Archiv České strany národně sociální – obrazové a zvukové záznamy, Praha 1897–1999. V archivním souboru Fotodokumentace 1897–1975 bylo opraveno 4651 záznamů a přiřazen stejný počet skenů. Fotoarchiv ČTK 1919–1938 obsahuje celkem 10 454 kusů fotografií a negativů. Byla finalizována digitalizace rozsáhlého fondu Fotoarchiv K. H. Franka s více než 6 900 fotografiemi. Zpracování archivního souboru Alexandrijské mikrofilmy bylo zahájeno v roce 2006, a to pro značný zájem badatelů, který mezitím opadl. Mikrofilmy (celkem 165 svitků, tj. cca 80 000 polí) byly zkontrolovány a vybrané záznamy (cca 3 500) byly ulo-

ženy do databáze JANUS. Archivní soubor Ústřední dopravní institut byl předán v roce 2000.

Přehled schválených archivních pomůcek za rok 2011

Horní úřad Rudolfov, (1555) 1767–1854, inventář, Stanislava Jílková, 2011, 154 s.

Památkový úřad Vídeň, 1852–1918 (1920, 1962), inventář, Pavla Lutovská, 2011, 167 s.

Svaz pro hospodaření obilím, 1934–1951, inventář, Eva Jašková, 2011, 10 s.

Nový Vilém, 1925–1986, inventář, Jarmila Pešková, 2011, 98 s.

Soupisy

Soupis pečeti

Bylo popsáno celkem 286 ks pečeti z fondů Archivy zrušených klášterů, Řád dominikánů, Česká dvorská komora, České gubernium – listiny a Řád augustiniánů.

Soupis sepulchrálií

Práce proběhly ve vytipovaných fondech 1. oddělení. Na základě konzultací s gestorem projektu – odborem archivní správy a spisové služby MV- byly do příslušných formulářů zaneseny pouze údaje „pravých sepulchrálií“ z fondu Česká komora a Wunschwitz.

Soupis bavarik

Práce na Soupisu bavarik spočívaly ve vytipování fondů a ve zjištění jejich přibližného množství.

Retrospektivní konverze archivních pomůcek a zpřístupnění archivních fondů a archivních pomůcek v elektronické formě

V roce 2011 se podařilo na portále www.badatelna.cz zveřejnit téměř všechny pomůcky, které byly určeny ke skenování. Z časových důvodů se opět nepodařilo dokončit konverzi pomůcek již přepsaných do databází. Celkem je zpřístupněno 869 archivních pomůcek různého rozsahu.

Využívání archiválií veřejností

Badatelny

V uplynulém roce studovalo ve studovně 1. oddělení 861 badatelů (759 domácích, 102 cizinců), kteří zde vykonali 4 949 návštěv (4 236 domácích, 713 cizinců). V badatelně na Chodovci vystaveno celkem 1 863 badatelských listů pro 1 755 badatelů. Z celkového počtu badatelů bylo 260 cizinců. Badatelé navštívili badatelnu archivu celkem v 7 387 návštěvách, z toho cizinci 547 návštěv. Za nejvíce využívaný lze označit složitý fond ÚV KSČ, poté fond Evidence obyvatelstva a Policejní ředitelství 1921–1950. Dalším často využívaným fondem bylo Ministerstvo železnic.

Správní činnosti

– opisy, výpisy a kopie pro občany, veřejnou správu, soudy apod.

V rámci elektronického systému spisové služby bylo v roce 2011 přiděleno celkem 4011 čísel jednacích. Z celkového počtu bylo 2 809 spisů vyřízeno v rámci správní nahlédací agendy, 692 v rámci agendy badatelské a 510 spisů se týkalo ostatních žádostí.

Tyto činnosti v masivní míře zasahují především dvě oddělení archivu, jež spravují archiválie z období let 1918–1992. V roce 2011 poklesl na minimum zájem úřadů i fyzických osob o archivní dokumenty pro úkony spojené se zákonem č. 212/2009 Sb., kterým se zmírňují majetkové křivdy občanům České republiky za nemovitý majetek, který zanechali na území Podkarpatské Rusi, v souvislosti s jejím smluvním postoupením Svazu sovětských socialistických republik. Časově velmi náročné jsou různé žádosti institucí i soukromých osob o zjištění údajů ze zemědělsko-lesnických fondů (106 ks žádostí). Dotazy na perzekuci v období nacistické okupace zasílá v současné době zejména Ministerstvo národní obrany a Mezinárodní pátrací služba v Bad Arolsensu. Počet úředních žádostí týkajících se věznění, případně nuceného pracovního nasazení, majetkové újmy či rasového pronásledování našich občanů v době nacistické okupace se činí cca 42 ks žádostí. I nadále se prováděly rešerše k občanům nezvěstným po 2. světové válce, po nichž pátral Český červený kříž na základě dotazů z celého světa (31 ks žádostí).

Ve srovnání s minulými lety byl poněkud nižší počet dotazů na zjišťování národnosti a státního občanství. V naprosté většině se jednalo o žádosti státních úřadů či orgánů samosprávy. Často se provádí i z důvodu jiného majetkového šetření, případně i kompletního dědického řízení (367 ks žádostí).

Naopak žádosti o údaje ze sčítacích operátů týkající se zjištění národnosti a státního občanství (384 ks žádostí) předkládají většinou soukromé osoby, které potřebují nejčastěji potvrdit českou nebo německou národnost.

Nahlédací agenda ve 4. oddělení (archiválie z let 1945–1992) činila 1567 běžných žádostí a na konci roku ještě nezaevidovaných dalších více než dva tisíce žádostí k 3. odboji.

Agenda, při které využíváme především zemědělské a lesnické fondy, se v současné době týká řešení majetkových narovnáání obcí a soukromých vlastníků vzhledem k jednotlivým katastrálním územím a lesním majetkům (291 žádostí). U nahlédací agendy z fondů justice pokračovaly požadavky na tzv. ztotožňování osob odpovědných za nezákonná jednání v padesátých letech 20. století. V měsících říjnu a listopadu 2011 jsme se na žádost Ministerstva financí zapojili do vyhledávání archiválií v souvislosti s kauzou předválečných dluhopisů města Karlových Varů. Následně jsme byli požádáni o související rešerši k dekretu prezidenta republiky č. 95/1945 Sb. Rešerše se týkala nakládání s cennými papíry, jejich přihlašování, proplácení a soustředění v období po druhé světové válce do roku 1948.

Dne 17. listopadu 2011 vstoupil v platnost zákon č. 262/2011 Sb. Již v létě byla zahájena úzká spolupráce s ministerstvem obrany na jeho plnění. Připravili jsme pro vyřizování očekávaného velkého množství žádostí ve věci udělení odznaku účastníka odboje a odporu proti komunismu pracoviště.

Dále bylo vyřízeno 271 požadavků na poskytnutí údajů o národnosti a státním občanství, členství v KSČ, 291 restitučních případů týkajících se pozemků, lesů a zemědělského majetku vůbec, 255 výpisů ze sčítání 1950, 1970, 1991, 100 žádostí o potvrzení délky věznění, odškodnění rodin popravených, ztotožnění osob zodpovědných za nezákonnosti, odškodnění podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb., vystěhování zemědělských rodin, žádosti ÚDV, 16 restitučních případů týkajících se průmyslového majetku a movitostí, 11 požadavků z oblasti kultury, památek, zdravotnictví a sociální péče a 154 žádostí ve věci mezivládní náhradové dohody, ostatní požadavky různého charakteru – školství, církevní záležitosti, potvrzování studia a zaměstnání, odškodnění za rok 1968.

V minulých třech letech došlo k výraznému nárůstu požadavků ze strany státní správy na nahlížení a pořizování kopií ve fondech převážně mladších třiceti let (5. odd.). Zejména se jedná o fondy Úřad vlády ČR (usnesení vlády z 90. let 20. století), Ministerstvo spravedlnosti a fondy různých původců z rezortu Ministerstva financí, nově též fond Ministerstvo průmyslu a obchodu, Česká filharmonie a Ministerstvo zemědělství.

*Výstavy***Spolupráce a zápůjčky exponátů**

400 let od smrti 14 pražských mučedníků františkánů u Panny Marie Sněžné 15. února 1611 (Provincie bratří františkánů). Ambit kláštera františkánů Panny Marie Sněžné, Praha; 14. ledna – 27. února 2011.

Královský sňatek – Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský ~ 1310. (Muzeum hlavního města Prahy.). Dům U Kamenného zvonu, Praha; 4. listopadu 2010 – 6. února 2011.

Karel Škréta (1610–1674). Doba a dílo (Národní galerie v Praze.). Jízdárna Pražského hradu a Valdštejnská jízdárna, Praha; 24. listopadu 2010 – 10. dubna 2011.

Výstava k výročí Českomoravské provincie Římské unie řádu sv. Voršily (Českomoravská provincie Římské unie řádu sv. Voršily.). Prostory kláštera Českomoravské provincie Římské unie řádu sv. Voršily, Praha; 20. dubna – 10. května 2011.

Skrytá tvář baroka. Barokní grafika 17. století v Českých zemích (Národní galerie v Praze.). Výstavní prostory Konírny paláce Kinských, Praha; 22. července – 16. října 2011.

První dámy – osud, poslání, úděl? Životy v paprscích slávy – v šeru neviditelnosti (Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy.). Velká výstavní síň Středočeského muzea v Roztokách u Prahy, Roztoky u Prahy; 27. října 2011 – 29. února 2012.

Sv. Anežka Česká – princezna a řeholnice (Arcibiskupství pražské.). Výstavní prostory Národní galerie v Praze v Klášteře sv. Anežky České, Praha; 25. listopadu 2011 – 25. března 2012.

Praha a její dcery (Muzeum hlavního města Prahy.). Výstavní prostory Muzea hlavního města Prahy, Praha; 4. října 2011 – 15. dubna 2012.

Evropa Jagellonica. Umění a kultura ve střední Evropě za vlády Jagellonců 1386–1572 GASK Kutná Hora, příprava výstavy (květen-září 2012).

Klementinum v datech a obrazech, NK Klementinum, 6. října 2010 – 27. února 2011.

Příprava stálé expozice k dějinám řádu františkánů v Hostinném, budova bývalého františkánského kláštera v Hostinném, spolupráce s MÚ a ŘF.

Barokní jezuitské Klatovy, jezuitský kostel v Klatovech (stálá expozice od 26. listopadu 2011).

Odkaz Michaela Thoneta. 150 let ohýbání dřeva v Bystřici pod Hostýnem (Město Bystřice pod Hostýnem).

Volby. Jak jsme v historii (ne)volili (Národní muzeum v Praze a Ústav pro studium totalitních režimů).

Běhšíti muzikanti a hudebníci (Městská kulturní zařízení Bělá pod Bezdězem).

Výstavní síň DOX, fotografie výtvarnice Magdaleny Jetelové, podzim 2011. Dokumenty doplňující výstavu měly vyjadřovat absurditu některých jevů a postojů v době komunistické totality.

Spolupráce s médii

Zmínit lze hodinový pořad o listině Vladislava II. z r. 1478 pro Louny, Český rozhlas III – Vltava, pořad „Historický klub“, 9. 3. 2011, přípravu dokumentu o historii českého divadla pro Institut umění – Divadelní ústav či dokument Anežka Česká, ČT Praha. Dále je třeba zmínit vystoupení 29. října 2011 v Českém rozhlase 6, v pořadu Historie věčně živá s příspěvkem Kdo vytvářel prvorepublikovou zahraniční politiku?

Podávali jsme požadované informace, vybírali jsme dokumenty pro další pořady ČT Neznámí hrdinové – pohnuté osudy, Po stopách 3. odboje a vyhledali jsme fotografie do posledního rozhovoru V. Havla s D. Dukou. Do dokumentárních pořadů režisérů M. Vadase a V. Hájka týkajících se pohřbívání vězňů v padesátých letech 20. Století a třídní justice jsme vyhledali dokumenty a poskytli odborný komentář.

V kauze čestného pohřebiště v Motole, která se objevila v tisku koncem roku 2011 a pokračuje v roce 2012, se angažujeme z odborného hlediska ve prospěch umístění všech dohledaných jmen popravených a zemřelých politických vězňů.

Exkurze

V r. 2011 se uskutečnilo v 1. oddělení 33 exkurzí, jichž se zúčastnilo celkem 413 osob. Jako tradičně převažovaly exkurze pro posluchače vysokých škol. V budově na Chodovci zajistilo 8. oddělení ve spolupráci s ostatními odděleními celkem 30 exkurzí s celkovým počtem účastníků více než 500 a s obdobnou skladbou návštěvníků. Za zmínku jistě stojí početná delegace archivářů a pracovníků e-Governmentu z Taiwanu a další delegace z Turecka. Čínská delegace si velmi přála navázat konkrétní spolupráci v oblasti archivnictví, o čemž jsme informovali dopisem ředitele odboru archivní správy a spisové služby.

Knihovna

Knihovně se podařilo udržet bezproblémový provoz v základních činnostech a službách na takové úrovni, aby opět dostála rozsahu služeb uživatelům knihovny, daném a vyplývajícím z jejího postavení základní knihovny se specializovaným fondem dle §13 zákona č. 257/2001 Sb.

V oblasti péče o katalogové pomůcky pokračovaly redakční práce a byl digitalizován a do vyhledávání připojen další katalog. Umožněním přístupu uživatelů knihovny na Internet splnila (a již pátým rokem plní) zákonnou podmínku pro udržení statutu veřejná knihovna. Byly realizovány předpoklady pro zavedení nové služby knihovny pro zpřístupnění digitalizovaných dokumentů z národní databáze KRAMERIUS.

V odborné činnosti byla opět věnována velká pozornost průzkumu bohemik (starým tiskům a tiskům 19. a první poloviny 20. století) – všem typům a druhům dokumentů (především seriálům a vzácným monografiím, úřednímu tisku a oficiálním, administrativním dokumentům (tj. dokumentům všeobecného zájmu) speciálně nebo všeobecně zveřejněným, ad.), jak ve vlastních dílčích historických knihovných fondech knihovny, tak v odborných knihovnách z příbuzných vědních oborů.

Průzkum byl opět zaměřen nejen směrem ke způsobům zpracování a zpřístupnění těchto dokumentů knihovními systémy používanými v knihovně a ke zpracování přehledu fyzického stavu dokumentů v rámci dokumentů archivu, tzn. i z pohledu dlouhodobých plánů bezpečnostního snímkování (a digitalizace), restaurace a konzervace archiválií (a knihovných dokumentů) Národního archivu, ale i z pohledu přípravy a využití národních programů VISK. Granty byly přiděleny a v roce 2011 úspěšně řešeny a pro rok 2012 žádosti byly odevzdány začátkem ledna 2012 v podprogramech VISK 6 – národní program digitálního zpřístupnění vzácných dokumentů Memoriae Mundi Series Bohemica a VISK 7 – národní program mikrofilmování a digitálního zpřístupňování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru – s názvy projektů. V rámci VISK 6 šlo o pokračování /6. etapu projektu s názvem Zámecká knihovna Valdštejnů na zámku v Doksech – signatura A 75 – letáky o třicetileté válce a o přípravu nového projektu na rok 2012; v rámci projektu kompletního reformátování seriálových tiskovin (novin a časopisů) VISK 7 šlo o pokračování dlouhodobého projektu Úřední a oficiální seriálové dokumenty republiky Československé tj. o třetí etapu digitalizace seriálu/bohemika Československá republika.

Velkým bibliografickým a publikačním počinem roku 2011 bylo pokračování vydávání ročních soupisů bibliografického titulu „Bibliografie českého archivnictví za rok ...“ v elektronickém vydání – v roce 2011 byl vydán soupis za rok 2005. Odborná činnost knihovny zaměřená na oborovou bibliograficko-dokumentační činnost a vydávání bibliografických soupisů úzce koresponduje i s ediční činností archivu a s publikační činností pracovníků knihovny.

Vědecký výzkum

Národní archiv, v souladu s předmětem činnosti stanoveným zákonem o archivnictví, dlouhodobou koncepcí rozvoje výzkumu a v neposlední řadě i historickou tradicí starou sto padesát let, pokračoval i v roce 2011 ve svých výzkumných aktivitách.

Zatímco na rok 2012 se plánuje využití významné institucionální podpory ve výši 5 501 tis. Kč, v roce 2011 jsme hospodařili s podstatně nižší částkou 155 tis. Kč. U instituce velikosti Národního archivu lze při plánování vědeckovýzkumné činnosti uvažovat s relativně širším spektrem výzkumných záměrů, které však budou propojené určitým jednotícím prvkem. Archiv byl vytvořen primárně jako historický ústav. K jeho úkolům patřilo získávat a ukládat prameny k dějinám českých zemí, zpracovávat je do podoby odborných publikací a zpřístupňovat je formou vědeckých edic. Ve společenských vědách tento obraz archivu ostatně zůstal zakonzervován dodnes. Vývoj ovšem proběhl ve všech segmentech archivních povinností, a tak zpracování a zpřístupňování archiválií se neděje zdaleka tak kabinetním a elitářským způsobem a využívají se nejmodernější informační znalosti. Pokročila též preventivní péče i technologie restaurování a konzervování. Archiválie se dokonce staly nemateriální svou podstatou. Vystala tak nutnost aktivně reagovat na nové skutečnosti. Jestliže administrativně-legislativní řízení oboru spočívá na Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, pak inovační a výzkumnou laboratoří celého českého archivnictví je Národní archiv – ústřední archiv státu. Plní tak jedinečné úkoly, vedle historicky daných a nadále rozvíjených vědeckých povinností z oblasti humanitních věd, jež jsou obdobné jako v ostatních státních archivech (zde s jistým územním vymezením).

Sledování více linií výzkumu, zejména jeho rozčlenění na základní a aplikovaný, neznamená však nekonceptní roztěkanost. Ostatně personální a rozpočtová omezení si vynutila ještě větší sevřenost základního

směřování výzkumu a koncentrování se na nejnosnější projekty, jež jsou v souladu s prioritami naší společnosti. Nejvýznamnější z nich uvádíme v následujícím výkladu.

Základní výzkum

V základním výzkumu historiografického zaměření, s aplikací dějin správy a pomocně-vědných disciplín, se pracovníci věnovali napříč liniovým řízením, formou dvou projektů (nepodpořených žádnou dotací), zejména zpracování dvou kmenových fondů z období po roce 1945 – Ministerstvo financí a Československý svaz mládeže.

Druhým rokem pokračoval multidisciplinární výzkum Analýza demografických proměn vznikajícího velkoměsta. Databáze obyvatel Prahy (1850–1918) (Milan Vojáček, GA ČR P410/10/0509). Podstatou projektu je vytvoření databáze veškerých relevantních údajů, jež je možné získat z pobytových přihlášek obyvatel Prahy z let 1850–1918. Následovat bude analýza a statistické vyhodnocení dat.

Dílčí publikační výsledky přinesl též druhý rok řešení projektu Zdeněk Nejedlý (1878–1962), (Jiří Křeštan, GA ČR č. 410/10/1673). V příštím roce kromě pokračující heuristiky se předpokládá uzavírání prací na monografii. Naopak zahájen byl grantový projekt s názvem Šlechtický archiv c. k. ministerstva vnitra a nobilitační listiny Národního archivu. Kritická edice a databáze (GA ČR č. P410/11/0535). Hlavním řešitelem se stal Jan Županič z Ústavu světových dějin Filosofické fakulty Univerzity Karlovy, spoluřešitelem pak Pavel Koblasa, odborný archivář Národního archivu.

Na podzim roku 2010 ukončený projekt s názvem Nucené pracovní nasazení českého obyvatelstva z Protektorátu Čechy a Morava (zadavatelem je německá nadace Připomínka, odpovědnost, budoucnost – EVZ, č. proj. 903.00/6–10, Zdeňka Kokošková) se dočkal vydání knihy a jejího představení za účasti partnerů a pamětníků.

Helena Nováčková připravovala Katalog protokolů schůzí 16. československé vlády. Táž pracovnice se podílí i na grantu GAČR Zápisy o schůzích vlád čs. exilové vlády řešeném ve spolupráci s MÚA AV ČR, HÚ AV ČR a Centrem právně-historických studií. Ve spolupráci s Ústavem mezinárodních vztahů a Historickým ústavem AV ČR pokračuje též v heuristice k ediční řadě Dokumenty československé zahraniční politiky, období 1940–1945.

Jaroslav Pažout se podílel druhým rokem na pětiletém grantu GA ČR 409/08/1921 Komunistická strana Československa a bolševismus, jehož nositelem je Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. V roce 2012 naváží pracovnice

4. oddělení na dlouhodobou spolupráci na následujících projektech Ústavu pro studium totalitních režimů: Dějiny protikomunistického odboje a odporu, Dokumentace personálního obsazení aparátu KSČ 1921–1989, Dokumentace popravených z politických důvodů 1948–1989, Vězeňství v českých zemích 1938–1989, Třídní justice 1948–1960.

V ediční oblasti opět nekryté dotacemi budou i v roce 2012 pokračovat práce na edicích Archiv České koruny VI/1, 2 (Lenka Matušíková, Denko Čumlivski) a Berní rula – nově Rakovnicko (Iva Čadková, Magda Zahradníková).

Podporu grantové agentury (Alena Pazderová, GA ČR č. P405/12/2037) na další práce a vydání první části získal před nedávnem obnovený výzkum z novověké historie. Jde o povinnost, kterou vzal na sebe ještě jeden z právních předchůdců Národního archivu, Archiv země České, jakožto zakladatel historického pracoviště v Římě. Projekt edice Korespondence Cesare Speciana, papežského nuncia u císařského dvora v Praze v letech 1592–98, navazuje na vydávání nunciaturních korespondencí 1592–1628 svěřených bývalé Československé republice v r. 1923. Protože byly nunciatury výkonným orgánem papežské zahraniční politiky na evropských panovníckých dvorech a nunciatura na císařském dvoře, do jejíhož okruhu patřily i země Koruny české, měla prvořadý význam, patří nunciaturní korespondence k nejvýznamnějším pramenům pro poznání evropských i českých dějin v době konfesionálních zápasů 16. a 17. století. Projekt by měl umožnit dokončení výzkumu v Římě a v Miláně a zveřejnění nunciaturní korespondence z let 1592–1594.

Aplikovaný výzkum

Aplikovaný výzkum se realizuje především na úseku informatiky, zpřístupňování a péče o fyzický stav archiválií. Jedná se o celý komplex vzájemně propojených otázek, které se rozprostírají též do oblasti bezpečnostního výzkumu v gesci Ministerstva vnitra a souvisí se základními existenciálními otázkami archiválií, s jejich zabezpečením před zničením, pozměněním, degradací vlivem stárnutí, či lidskými faktory. Výzkum pak prorůstá na jedné straně směrem k elektronickým archiváliím, elektronickým spisovým službám, elektronickému úřadování a směřuje k tvorbě národní legislativy a standardizaci. Druhým směrem pak pokračuje k poskytování komfortních služeb uživatelům, váže se na konkrétní cíl, strategie zefektivnění fungování veřejné správy a veřejných služeb přiblížením veřejné služby občanovi v oblasti archivnictví a zajištění její maximální do-

stupnosti a kvality s důrazem na bezpečný a jednoduchý přístup prostřednictvím sítě internetu.

Vědecký výzkum byl hlavní náplní pracoviště pro dlouhodobé ukládání elektronických dokumentů úseku informatiky 5. oddělení Národního archivu. Zatímco hlavním úkolem v uplynulých letech byla příprava projektu Národní digitální archiv, v roce 2011 se přešlo do realizační fáze. Akutní potřeba řešit otázku zachování elektronických dokumentů pro budoucí potřeby společnosti bez omezení horní časové hranice a v autentické podobě narůstala exponenciálně s rozvojem informatiky ve veřejné správě a vyvrcholila v roce 2009, kdy řada zákonů normativně urychlila celý proces elektronického úřadování. Proces se dovršuje legislativní účinností v roce 2012 odpovídajících ustanovení o elektronické spisové službě, účinností Národního standardu pro elektronické spisové služby a novelou archivního zákona v této problematice a v elektronickém archivování. Na všech těchto legislativních procesech se Národní archiv plně účastnil a paralelně připravoval zadávací dokumentace a realizoval jednotlivá výběrová řízení v projektu financovaném v rámci Integrovaného operačního programu strukturálních fondů Evropské unie.

Byl zahájen klíčový projekt Interoperabilita v paměťových institucích (INTERPI) v Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity NAKI řízeného Ministerstvem kultury (č. DF11P01OVV023). Jde částečně, v jednom segmentu, o pokračování již ukončeného velmi úspěšného výzkumu Možnosti a formy zpřístupnění novodobých archivních fondů Národního archivu, nebo jejich součástí v elektronické podobě (řešitel Miroslav Kunt). Spoluřešitelkou v novém projektu je též Zdeňka Kokošková. Jedná se o společný (konsorciální) projekt Národní knihovny ČR, která je koordinátorem projektu, a Národního archivu, který je spolupříjemcem projektu. Projekt je pětiletý: byl schválen v prosinci 2010, zahájen 1. 2. 2011; předpokládané datum ukončení projektu je 31. 12. 2015. Informace o projektu poskytují stránky <http://authority.nkp.cz/interpi>.

Předmětem výzkumné činnosti realizované v prvním roce řešení byl výzkum a vývoj směřující k vytvoření základního předpokladu pro vývoj znalostní báze paměťových institucí, tedy vytvoření vědecké a technologické infrastruktury pro podporu zpracování, sdílení a využívání kulturního obsahu ve formě metadatových informací o informačních objektech zpřístupňovaných v paměťových institucích.

Za nejdůležitější výsledky prvního roku 1. etapy, které vedly k nejvýznamnějšímu posunu znalostí a lze je považovat za nejcennější přínos

řešitele, je specifikace požadavků paměťových institucí v oblasti základní skupiny entit, tj. personálií, korporací a geografických entit, a návrh datové struktury pro tuto skupinu entit. Oba výsledky jsou jedinečné v tom, že jsou projevem konkrétní kooperace různých typů paměťových institucí a spojují jejich specifická hlediska a požadavky.

Po technické stránce začalo testování databázových platforem vhodných pro datové úložiště. V prvním roce první etapy byly vytvořeny dva modely v databázovém prostředí Caché.

Národní archiv se v prvním roce projektu zaměřil paralelně především na problematiku pořizování dat o vybraných geografických entitách a analýzu korporací jako původců archiválií včetně souvisejících vazeb.

V oblasti geografických entit byla zpracována jejich typologie z hlediska knihoven a archivů. Současně byly analyzovány zdroje informací o entitě typu „sídlo“, vytipovány zdroje pro retrospektivní záznamy o sídlech a následně zadány práce na jejich pořizování. Při těchto pracích se využil výstup z databáze národních autorit ČR dodaný Národní knihovnou ČR.

V případě korporativních entit a okrajově též entit typu „rod“ a „osoba“ se vycházelo z celostátní databáze archivních fondů, ze které byl vyhotoven výstup a rozdělen mezi jednotlivé řešitele. Ukázalo se, že analytické práce – pořizování dat – v datové struktuře navržené pro databázi INTERPI nejsou bez realizace databáze možné, a proto bylo zvoleno schéma důsledně vycházející ze standardu ISAAR (CPF).

Vedle těchto aktivit Národní archiv projednal zveřejnění důležitého zdroje dat z oblasti fyzických osob – tzv. Kuncovy kartotéky uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví. Za pomoci pracovníků archivu a se souhlasem ředitele Památníku národního písemnictví i Rady PNP byly shromážděny datové nosiče a vytipovány části, které nebyly v minulosti Národní knihovnou ČR digitalizovány. V souvislosti s předpokládaným shromažďováním osobních údajů byla konzultována tato problematika se specializovaným právníkem, který rovněž zajišťuje registraci databáze INTERPI u Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Četné aktivity byly vyvíjeny na poli metodiky a legislativních prací. V rámci přípravy novely zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a jeho prováděcí vyhlášky (646/2004 Sb.), se fakticky prosadila koncepce vyžadující databázi INTERPI jako základní a povinný zdroj pro informace o původcích archiválií. Také příprava nových tzv. základních pravidel pro zpracování archiválií obsahuje dvě kapitoly přímo předpokládající využi-

tí databáze INTERPI (popis původců a rejstříky). Pracovní skupina zřízená k přípravě zmíněných pravidel byla vhodnou platformou pro diskusi, která již proběhla v případě popisu původců.

V roce 2011 byl zahájen výzkumný projekt Zajištění ochrany archivních dokumentů důležitých pro potřeby státu (řešitel Karel Koucký), financovaný z prostředků Programu bezpečnostního výzkumu České republiky v letech 2010–2015 (BV II/2 – VS VG20112014054). Ve spolupráci se Státním oblastním archivem v Praze se zde Národní archiv zabývá výzkumem digitalizace a jejího přínosu v oblasti zabezpečování tradičních archiválií. V prvním roce řešení byla věnována pozornost vymezení a upřesnění oblastí zkoumané problematiky a především zahraničnímu výzkumu. Byly realizovány zahraniční cesty do Washingtonu, USA (Kongresová knihovna, Národní archiv) a Haagu, Nizozemí (Královská knihovna, Národní archiv) s cílem seznámit se s přístupem předních paměťových institucí k problematice vytváření a dlouhodobého uchovávání digitálních sbírek. Důležitou pracovní náplní projektového týmu byla v průběhu roku příprava a realizace pořízení technického vybavení, které umožnilo vytvářet a ukládat digitální reprodukce významných archivních dokumentů. V nadcházejícím roce se bude projektový tým zabývat vedle pokračujících úkolů (výzkum zajišťovací digitalizace, testovací snímání významných archivních dokumentů, částečně také pořizování technologií) vývojem speciální SW aplikace pro zpřístupnění digitálních reprodukcí vytvořených v rámci projektu a přípravou podkladů pro revizi platné archivní legislativy v oblasti vytváření bezpečnostních kopií archiválií.

Již ukončený projekt VE20072009002 Zpracování postupu na záchranu světlocitlivých archivních dokumentů na skleněné podložce (řešitelka Emilie Benešová) (deskové negativy), jejich ošetření, archivaci (dlouhodobé uložení), zabezpečení a zpřístupnění přinášel další následné výsledky v podobě softwarové aplikace pro zpřístupnění zdigitalizovaných skleněných negativů, dvou pracovních seminářů (další jsou plánovány v letech 2012–2013) a zásadní publikace k tématu. Jedná se o možnosti certifikace metody a uplatnění poloproduzu.

Nový projekt financovaný Ministerstvem kultury v programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) Metodika hodnocení vlivu kvality ovzduší na knihovní a archivní fondy (DF11P010-VV020) navázal na starší výzkum. Zabýval se mj. konstrukcí a kalibrací spektrometru částic. Byl zakoupen přístroj Ultrafine Particle Monitor (UFP), model 3031, TSI, USA.

Dalším úkolem byla metodika charakterizace škodlivých účinků prachových částic a měření stavu identických inkunábulí přístrojem SurveNIR. Přístroj SurveNIR byl sestaven pro průzkum fyzického stavu fondů knihoven a archivů. Ke každému měřenému objektu lze zadat popis fyzického stavu podle kategorií, které si sám uživatel definuje.

V rámci studia vlivu aerosolových částic na knihovních a archivních materiálech byly připraveny vzorky jednotlivých typů archivních a knihovních materiálů, které budou umístěny do depozitářů v Třeboni a ve Zlaté Koruně, kde budou po dobu 12 měsíců v reálných podmínkách depozitářů exponovány.

Dlouhodobý výzkumný úkol Vývoj technologie restaurování poškozených rukopisů železegalovými inkousty (bez dotace na výzkum) pokračoval dalším rokem. Rozpad papíru způsobený nevhodným složením použitých železegalových inkoustů patří k nejzávažnějšímu poškození archivních a knihovních rukopisů. V Národním archivu se tento problém týká hlavně fondu Desek zemských. V tomto roce byl proveden průzkum již v minulosti restaurovaných rukopisů s železegalovými inkousty.

Ke sledování migrace železnatých iontů a měďnatých iontů byl ověřován test rentgenfluorescenční analýzy (tzv. mapping) ve spolupráci s Katedrou dozimetrie a aplikace ionizujícího záření FJFI ČVUT v Praze. Byly ověřeny také testy RFA pro sledování změn složení modelových vzorků inkoustů při konzervačním ošetření rukopisů vodnými roztoky $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$ nebo metodou inaktivace železnatých iontů pomocí fytyátu vápenatého.

Paralelně s těmito experimenty byly testovány způsoby zpevňování papíru v inkoustových plochách se zavedením minimálního množství vody do papíru. Jednou z uvažovaných látek pro zpevňování je i tzv. Beva 371 (ethylenvinylacetátový kopolymer).

V rámci doktorského studia Benjaminu Bartla na Ústavu chemické technologie restaurování památek Vysoké školy chemicko-technologické v Praze je řešen výzkumný úkol Optimalizace složení voskových směsí, používaných pro konzervaci historických pečeti ze včelího vosku. Analýzy historického včelího vosku potvrdily, že obsah těchto látek ve vosku v průběhu staletí klesá, což vysvětluje častější výskyt výkvětů na povrchu novodobého vosku. Výsledky analytické části byly publikovány v *Journal of Cultural Heritage*.

Starou bolestí Národního archivu je nedostatek prostředků na řešení výzkumného problému Hromadného odkyselování archiválií. Oddělení péče o fyzický stav archiválií Národního archivu se problematikou in-

tenzivně zabývá již od poloviny 90. let minulého století. V roce 2000 byla publikována závěrečná zpráva grantového úkolu Hromadné odkyselování papírových archiválií. Jako jedna z perspektivních metod pro archivní materiály byla vyhodnocena metoda Bookkeeper využívající submikronové částičky oxidu hořečnatého jako odkyselovací látku suspendovanou v perfluorheptanu. Proto výzkum v této oblasti byl zaměřen především na studium stability novodobých arylmetanových barev inkoustů a razítek po odkyselení technologií Bookkeeper a vliv vzdušné vlhkosti na účinnost odkyselovacího procesu. Velkým přínosem bude tedy institucionální podpora na rok 2012.

Pedagogická činnost

Pokračovala výuka dalšího ročníku studentů bakalářského a magisterského studia archivnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy na základě smlouvy mezi Národním archivem a Katedrou pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (předměty Spisová služba, předarchivní péče a výběr archiválií; Seminář ke zpřístupňování archiválií; Archivní provoz a technika a Archivní legislativa).

Mikuláš Čtvrtník vyučuje historiografii a teorii a metodologii historické vědy na katedře historie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci.

Tak jako v uplynulých letech se pracovníci 10. oddělení podíleli na odborné výuce konzervátorů, restaurátorů a chemiků na Střední průmyslové škole grafické v Praze, Vysoké škole chemicko-technologické v Praze a Fakultě humanitních studií Univerzity Hradec Králové.

Zabraněčné styky

Celkový počet zahraničních služebních cest pracovníků Národního archivu v roce 2011 činil 8 cest plánovaných, 8 cest neplánovaných a 11 cest z grantových prostředků.

Itálie

Bohuslava Tichá (*školení restaurátorů historické knižní vazby*)

Eva Gregorovičová (*pokračování v průzkumu fondu SA ve Florencii a v rekonstrukci vazeb mezi těmito fondy a Rodinným archivem toskánských Habsburků uložených v Národním archivu*)

Alena Pazderová (*výzkum bohemik, příprava edice dokumentů papežských nunciů na císařském dvoře v Praze v 16. století*);

Maďarsko

Michal Ďurovič. (*zasedání EBNA, setkání vedoucích restaurátorských pracovišť národních archivů států Evropské unie*)

Pavel Koblasa (*práce na projektu Šlechtický archiv*)

Německo

Zdeňka Kokošková, Jaroslav Pažout (*heuristika pro edici nucené pracovní nasazení protektorátních občanů v Říši v Berlíně*)

Tomáš Kalina, Milan Vojáček (*získání zkušeností z oblasti předarchivní péče, řízení v této oblasti, legislativy v berlínských archivech*)

Eva Drašarová, Zdeňka Kokošková (*předání nebohemikálního fondu na základě vládního usnesení, návštěva nové budovy depozitáře*)

Alena Pazderová, Jitka Křečková (*zasedání konsorcia spolku mezinárodního spolku archivářů ICARUS v Marburku*)

Zdeňka Kokošková (*studium v Bundesarchiv, oddělení Říše – korporace pro projekt INTERPI*)

Pavel Koblasa (*práce na projektu Šlechtický archiv v Berlíně*)

Nizozemí

Karel Koucký (*pracovní návštěva v rámci projektu bezpečnostního výzkumu – reformátování, pracovní postupy, dlouhodobé uložení, digitální archiv*)

Polsko

Alena Pazderová, Jitka Křečková (*zasedání konsorcia mezinárodního spolku archivářů ICARUS*)

Benjamin Bartl, Libuše Holakovská (*přednáška o restaurování voskových pečeti, výměna poznatků a zkušeností*)

Michal Ďurovič (*setkání členů European Disaster group*)

Rakousko

Benjamin Bartl (*konference New Approaches to Book Conservation-Restoration v Hornu*)

Eva Drašarová (*symbolické předání nebohemikální archiválie z fondu Ministerstvo vnitra Vídeň u příležitosti setkání ministrů vnitra České republiky a Rakouska*);

Jan Kahuda (*třídění pozůstalosti významného reprezentanta vídeňských Čechů MUDr. Petříka*);

Pavel Baudisch (*nákup archiválií – fotografií z 21. srpna 1968*);

Milan Vojáček, Pavel Koblasa (*výzkum bohemik*)

Miroslav Kunt, Tomáš Kalina, Milan Vojáček (*výzkum korporativních entit z období 1800–1918 pro projekt INTERPI*)

Pavel Koblasa (*práce na projektu Šlechtický archiv ve Vídni*)

Rusko

Jiří Křesťan (*studium archiválií k osobnosti Zdeňka Nejedlého v moskevských archivech*)

Slovensko

Zdeňka Kokošková (*průzkum pomůcek a tvorby rejstříků, korporativní entity pro projekt INTERPI*)

Pavel Koblasa (*práce na projektu Šlechtický archiv v Bratislavě*)

USA

Karel Koucký, Milan Vojáček (*pracovní návštěva v rámci projektu bezpečnostního výzkumu – reformátování, pracovní postupy, dlouhodobé uložení, digitální archiv. Digitalizace v Kongresové knihovně a Národním archivu*).

Preventivní péče o archiválie a průzkumy jejich fyzického stavu

Projekt hromadného odkyselování zůstává nadále prioritou nejen Národního archivu, ale celého českého archivnictví. V roce 2011 proběhla řada jednání s Národní knihovnou ČR a Moravskou zemskou knihovnou v Brně a bylo dohodnuto, že bude předložen společný projekt k financování z mechanismů EHP/Norsko (tzv. norské fondy) v druhé polovině 2012.

Významnou aktivitou v oblasti krizového plánování je práce v European Working Group on Disaster Prevention. V roce 2011 proběhlo zasedání v polské Vratislavi, kde bylo dohodnuto, že další praktické cvičení zaměřené na krizové situace v archivech se uskuteční v roce 2013 ve Státním oblastním archivu v Třeboni.

V roce 2011 bylo vydezinfikováno celkem 2863 bm archiválií, z toho 649 bm archiválií Národního archivu a 2214 bm z jiných archivů a institucí.

V rámci zajišťování preventivní péče o archivní fondy průběžně probíhaly průzkumy fyzického a mikrobiologického stavu archivních fondů dle požadavků správců fondů. V loňském roce byl zahájen systematický průzkum fyzického stavu Sbírký map a plánů Národního archivu podle zvolených kritérií stupně poškození. Ke konci roku 2011 bylo prohlednuto a popsán fyzický stav u 3 151 kusů map a plánů, nejpoškozenější jsou postupně restaurovány.

U několika listin z fondu Archiv České koruny, uložených německou verzí buijtenenova systému, byla sledována a testována pevnost spojů „suchých zipů“ využitých pro přichycení ochranných makrolonových pouzder pro pečeti.

Dále pokračovaly periodické kontroly bezpečnostních mikrofilmů – celkem bylo zkontrolováno 25 ks bezpečnostních mikrofilmů.

Konzervování a restaurování archiválií

Na základě podepsané smlouvy mezi Národním archivem a Královskou kanonií premonstrátů na Strahově pokračovala v roce 2011 systematická konzervace listin a pečeti z fondu Řád premonstrátů, i když v podstatně menším rozsahu (15 kusů pergamenových listin).

Také finanční dar paní Daniely Torch z Austrálie ve výši 259 377,71 Kč umožnil zahájit restaurování řady židovských matrik (č. 1961, 57, 1985, 669, 597, 1960, 348 a 678), externími restaurátory. Za ním následovaly dary další, jež budou kromě restaurování využity k digitalizaci a pracím s ní souvisejícím.

I v roce 2011 pokračovalo konzervování a restaurování soudních spisů Státního soudu Praha dle Dohody o spolupráci při konzervaci a restaurování dokumentů zasažených povodněmi v roce 2002 mezi Ministerstvem spravedlnosti a Národním archivem.

Restaurátorské pracoviště 10. oddělení umístěné v budově Národního archivu Milady Horákové 133, Praha 6 i v roce 2011 pokračovalo v restaurování a ukládání pergamenových listin fondu Řád maltézských rytířů do ochranných obalů, které bylo zahájeno již v roce 2006. V roce 2011 bylo konzervováno a restaurováno 110 listin a 248 ks pečeti. Tyto listiny jsou postupně ukládány do speciálních krabic za pomoci restaurátorů z pracoviště na Chodovci.

Ve spolupráci se stážiisty byla odstraněna krystalizace u 51 ks pečeti listin fondu Kapitula všech svatých, Kapitula Vyšehradská a Archiv pražského arcibiskupství.

Pro digitalizaci bylo připraveno (ambulantní opravy) 18 ks židovských matrik, byla odkyselena 1 kniha fondu Desky zemské a bylo svázáno 37 ks inventářů pro potřeby badatelný 1. oddělení. Dále bylo pro výstavní účely zhotoveno 25 ks negativních forem a vytvořeno 30 ks kopií pečetí. V menší míře byl restaurován aktový materiál a prováděny drobné opravy podle aktuálních potřeb archivních pracovníků 1. oddělení.

Restaurátorské pracoviště na Chodovci pokračovalo v restaurování a konzervování archiválií přijatých již minulých letech nebo zahájilo práce na nově přijatých archiváliích. Jednalo se o následující archivní fondy: Desky zemské větší, Desky zemské karlstějnské, Rodinný archiv Metternichů, Rodinný archiv toskánských Habsburků, Židovské (kontrolní) matriky, Indikační skici, Sbírka map a plánů, Sčítání obyvatelstva 1939, Ministerstvo zahraničních věcí Praha, Meissner, Provolání o založení Občanského fóra, Piaristická knihovna, noviny *Čechoslowakische Korrespondenz* 1929 a 1932.

Z fotografických dokumentů byly v roce 2011 restaurovány a konzervovány: fotoalba z fondu K. H. Franka, Ukrajinské muzeum Praha – negativy, Čs. dobrovolníci ve Španělsku, alba, Ústřední dopravní institut, filmové pásy, fotografie Hermanová Ljuba ad.

Pro digitalizaci byly připravovány mapy (ambulantní opravy), knihy Sčítání obyvatelstva 1930 a knihy ze zámecké knihovny Valdštejnů na digitalizaci (ambulantní opravy).

Restaurovány a konzervovány byly i archiválií, které nejsou ve vlastnictví Národního archivu.

Bezpečnostní snímkování a reprografie

Kromě snímkování do 35 mm bezpečnostního mikrofilmu byly, dle dlouhodobého plánu, pořizovány též bezpečnostní negativy listin a pečetí. Možnost reprodukovat listiny a jiné atypické archiválie do plochého/listového filmu je dána již Směrnicí MV ČSR z roku 1972 a jde o postup naprosto logický. Obrazové pole 35mm mikrofilmu totiž neumožňuje zachytit určité typy archiválií dostatečně kvalitně. Průběžně tedy pokračovalo i plánované zhotovování bezpečnostních negativů listin řádových archivů a kapitul, tj. listin Řád Křižovníků (12 ks), Kapitula Všech svatých (3 ks), Kapitula vyšehradská (130 ks) s tím, že u těchto položek byl úkol dokončen. Nově bylo započato s bezpečnostním snímkováním fondu Archiv pražského arcibiskupství – listiny (68 ks). Dále pokračovalo i předávání zabezpečovacích ne-

gativů z fondu Řád maltézských rytířů, tentokrát listin prohlášených za KP (předáno cca 500 ks), k trvalému uložení mimo objekt s originály.

Digitalizační práce

V roce 2009 byl sestaven „soupis“ archivních souborů, které by bylo vhodné digitalizovat (vychází z požadavků jednotlivých oddělení). Proběhl průzkum problematiky v zahraničí, který byl shrnut v materiálu Jaroslav Šulc – Karel Koucký, Digitální konverze analogových dokumentů v metodikách vybraných zahraničních kulturních institucí. Nyní byly zahájeny práce na vypracování aktualizované koncepce digitalizace. Zpracován byl projekt a postup pro digitalizaci Sbírký map a plánů, dokončena byla digitalizace skleněných desek fondu Drtikol (jeden z praktických výsledků nedávno dokončeného výzkumu).

Koncem minulého roku již byla dokončena digitalizace celého fondu Státní tajemník u úřadu říšského protektora (práce byly zahájeny v posledním čtvrtletí roku 2009). Digitalizáty se nyní postupně připojují k inventáři uloženému v programu Janus a jsou badatelům k dispozici podobně jako dříve digitalizovaný fond Německé státní ministerstvo na serveru badatelna.cz.

Dále proběhla příprava k digitalizaci fondu Ministerstvo vnitra – Nosek (40 kartonů). Byla zahájena digitalizace fondu Ruské a ukrajinské spolky a organizace. Příprava k digitalizaci probíhala i u fondů Sbírký map a plánů a Sbírký plakátů a u obou rodinných archivů. Digitalizace policejních konskripcí byla v roce 2011 úspěšně dokončena, veškerá data k evidenci pražského obyvatelstva v letech 1850–1918 jsou k dispozici na webu Národního archivu. Předpokládají se již je revize a opravy.

V minulém roce jsme připravili a za finanční podpory Židovského muzea nechali digitalizovat dochované transporty Židů z protektorátu i z Říše uložené ve 45 archivních krabicích. Zmíněné spisy byly totiž v minulých desetiletích let velmi často užívány pro dokazování holocaustu a dohledávání židovských rodin a v současnosti jsou v poměrně špatném fyzickém stavu.

Od října roku 2010 probíhaly přípravné práce a vlastní digitalizace fondů Židovské matriky (3000 ks) a Židovské kontrolní matriky (1009 ks). Tyto práce jsou ukončeny, probíhá kontrola a příprava k uveřejnění dálkovým způsobem (1 108 ks).

Koncem roku 2011 se začalo také s digitalizací vybraných analogových zvukových dokumentů, prozatím u zpracovávané Sbírký gramofo-

nových desek. K digitalizaci byly vybrány zvukové archiválie zásadnějšiho historického významu, s předpokladem badatelského využití či pro studenty humanitních (zejm. historických) oborů, pro které může takový zvukový záznam představovat významný studijní i doplňkový materiál.

Nezastavily se ani práce v mezinárodním projektu ENArC (European Network on Archival Cooperation, tj. pokračování projektu Monasterium. Kontrolovala se metadata z digitalizace fondů 1. oddělení, která jsou po částech předávána do vídeňské centrály k vyvěšení na webovou stránku www.monasterium.net.

Informatika

V roce 2011 pokračovalo přejímání, evidence, uložení a zpřístupnění digitálních dokumentů. Převzaty a uloženy byly digitální dokumenty vybrané za archiválie Národním archivem a Státním okresním archivem Písek. Dále byly ukládány digitální reprodukce pořízené v rámci digitalizačních projektů Národního archivu. Jednalo se zejména o digitalizované fondy židovských matrik a fond Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě.

V současné době jsou uloženy digitální a digitalizované dokumenty 91 archivních fondů. Objem digitálních dokumentů je 2,6 TB a objem digitalizovaných 11,3 TB.

V roce 2011 vstoupil projekt Národní digitální archiv do realizační fáze. Právní akt byl vydán 24. února 2011. Následně byl ustaven projektový tým ve složení Jiří Bernas (projektový manažer), Magdaléna Fischerová (projektový asistent), PhDr. Ing. Milan Vojáček Ph.D. (gestor projektu), Ing. Milan Čadek (ekonom projektu), PhDr. Karel Koucký (archivář-metodik), Ing. Miroslav Kunt (archivář-metodik), Ing. Luboš Erben (stavební technik), Ing. Ivan Semerák (technik HW a SW) a Ivana Červená (operátor IT).

V průběhu roku bylo připraveno a realizováno výběrové řízení na projektanta rekonstrukce záložního pracoviště a vypracován prováděcí projekt rekonstrukce. Dále bylo připraveno a realizováno výběrové řízení na projektanta stavby hlavního pracoviště. Projekt pro stavební povolení je dosud zpracováván. Problematickým se ukázalo výběrové řízení na dodavatele technologií ICT a implementaci a vývoj SW, zejména příprava zadávací dokumentace.

V průběhu roku 2011 došlo k další personální změně v oblasti správy sítě. Vedle rutinních prací došlo k nastavení sítě v depotních blocích, je

tedy plnohodnotná se síť v provozně technickém objektu (včetně instalace elektronické spisové služby GINIS). Postupně jsou do této sítě připojována PC a další koncová zařízení. V roce 2011 byla vytvořena aplikace Lokace, která umožňuje všem uživatelům v Národním archivu zobrazit lokaci jednotlivých fondů uložených v informačním systému badatelná dle různých vyhledávacích kritérií, následně tisk lokace. Dále proběhl převod dat ze systému Augias do databáze systému Janus 2000.

V případě knihovnického softwaru se začal řešit přechod na nový systém Relief IV. V projektu Kramerius byl koupen a instalován PC, které slouží jako server a zároveň pro prezentaci novin pro uživatele. Byl potvrzen zájem pokračovat v projektu internetizace knihoven.

Byla provedena analýza stávajícího webu a připravil některé podněty pro postupnou úpravu webu v souladu se současnými trendy v této oblasti. Správa webového serveru a vystavování dodaných materiálů pokračovalo již rutinně v roce 2011. Na webový server byl nainstalován redakční systém (DotNetNuke). Byla představena nová koncepce správy webu a struktura webových stránek NA, byli proškoleni všichni uživatelé, kteří projevíli zájem o práci v tomto systému. Začaly se připravovat a provádět drobné úpravy. Např. rubrika Publikace, kde mj. byly zpřístupněny některé ročníky *Paginae Historiae*.

V roce 2011 se podařilo plně vyřešit prezentaci archivních pomůcek i ve formě rastrové grafiky digitalizovaných archiválií.

Na portálu www.badatelná.cz jsou společně umístěny archivní pomůcky Národního archivu a Literárního archivu Památníku národního písemnictví. K některým pomůckám národního archivu jsou zároveň připojeny digitalizované archiválie, a to i celých archivních fondů. I když nejde o tak „prezentačně vděčné“ materiály, jako jsou např. matriky a kroniky, lze konstatovat, že archivní pomůcky i vystavené archiválie jsou vysoce využívány z tuzemska i zahraničí. Díky službě Google Analytics, zpuštěné 2. srpna 2011, je možné vytvářet podrobné statistiky uživatelů na www.badatelná.cz. Od 2. 8. 2011 do 31. 12. 2011 byl počet návštěvníků 5792 (po odečtení pravděpodobně strojových nebo chybových návštěv). Z toho např. 505 návštěv tvořily přístupy ze sítě Národního archivu a 126 ze sítě Karlovy univerzity.

Nových návštěvníků bylo z celkového počtu 52,86%, zbývající byly návštěvníci stránek, kteří se vraceli – tedy pravidelní. Na předních místech návštěvnosti se vyskytují archivní soubory, které jsou celé nebo z větší části digitalizované: Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, První

světová válka – negativy, Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě a Ministerstvo vnitra – Šlechtický archiv, Vídeň.

V rámci retrospektivní konverze archivních pomůcek se podařilo na portále www.badatelna.cz zveřejnit téměř všechny pomůcky, které byly určeny ke skenování (bez možnosti prohledávání obsahu). Z časových důvodů se opět nepodařilo dokončit konverzi pomůcek již přepsaných a to zejména proto, že prioritně byly konvertovány pomůcky, které se přepracovávají a databáze projektu Monasterium. Celkem je zpřístupněno 869 archivních pomůcek různého rozsahu. Vyhledávat v obsahu lze ve 108 archivních pomůckách zahrnujících celkem 306 178 jednotek popisu, z nichž některé jsou dostupné i přes rejstříky (113 085 hesel).

Prostorová situace archivu, provozní a ekonomické záležitosti

Národní archiv má příslušnost hospodařit s majetkem státu ve třech objektech a je nucen řešit kromě vlastní prostorové situace i dislokaci Odboru archivní správy a spisové služby MV, centrály Státního oblastního archivu v Praze a do budoucna i Archivu bezpečnostních složek, optimálně dostavbou v tzv. archivním areálu Chodovec.

1. Budova na třídě Milady Horákové 133 je využívána oddělením fondů samosprávy a státní správy do roku 1848 a církevních institucí (1. oddělení) a současně odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra České republiky. Prostorové rezervy v objektu postaveném ve třicátých letech minulého století již nejsou žádné.
2. Lokalita v jižních Čechách byla vybrána pro umístění záložního pracoviště Národního digitálního archivu (dále NDA). Pro tyto potřeby bude prozatím využita jedna třetina kapacity podzemního objektu. Národní archiv plánuje využít zbývající prostory pro uložení bezpečnostních mikrofilmů Národního archivu. Rekonstrukci této části bývalého krytu však nelze financovat z prostředků strukturálních fondů určených pro NDA. V květnu roku 2010 byly tedy uplatněny požadavky do finančních nadlimitů (tedy neúspěšně) rozpočtu na rok 2012. Pro významnější uložení archiválií je však tento prostor příliš malý.
3. Areál Chodovec je využíván Národním archivem (dále též NA) a Státním oblastním archivem v Praze (dále též SOA Praha). Depotní část tvoří třináctipodlažní budova ve třech stavebních depotních blocích (dále též DB) se 182 sály (dle kolaudace¹³⁷ obhospodařuje Národní archiv, 45 Státní oblastní archiv v Praze). Depoty jsou vybaveny regály

(pevné nebo s pojezdem), či speciálním vybavením (knihovny, mapové depozitáře, depozitáře listin, „foto, fono, kino“, nosiče elektronických archiválií).

Volná kapacita sálů Národního archivu pro standardní archiválie včetně kontaminovaných archiválií v karanténách byla zjišťována na základě podrobné revize uložení v létě roku 2010 a tehdy činila 17 500 bm. Reálný stav volné kapacity sálů Národního archivu byl již tehdy ovšem mnohem menší.

Depotní blok III v podzemí byl již úpravou vzduchotechniky vyveden z karanténní zóny po nastěhování 19 000 bm archiválií z depozitáře v Kamýku nad Vltavou.

Národní archiv se stále rozrůstá o přejímky od svých původců. Na konci roku 2000, pět let po zprovoznění depozitářů na Chodovci, Národní archiv spravoval 103 565 bm archiválií, o jedenáct let později, k 31. 12. 2011, se již stará o 119 537,32 bm. Prozatím nejsou v rámci skartačního řízení v resortu ministerstva vnitra, které Národní archiv vykonává nově od roku 2008 po vzniku Ústavu pro studium totalitních režimů, předávány k definitivnímu uložení žádná podstatná množství archiválií. U dalších, zákonem určených, původců v současnosti zůstává v registraturách cca 6 000 bm k převzetí v nejbližších letech, dalších 8 000 bm archiválií státních původců a 3000 bm archiválií soukromoprávních původců bude připraveno k převzetí do roku 2020. Vše bez započítání archiválií současného ministerstva vnitra. Od 1. 1. 2030 se navíc dle zákona č. 181/2007 Sb. stane součástí Národního archivu Archiv bezpečnostních složek o rozsahu 19 000 bm.

Elektronické úřadování a následné archivování výlučně v nemateriální podobě je jistou šancí do budoucna pro celé veřejné archivnictví v oblasti úspory nákladů na investice a provoz budov. Potvrdila to i nezávislá ekonomická a finanční analýza ve studii proveditelnosti projektu Národní digitální archiv. Je však nutno otevřeně říci, že i toto řešení nese sebou vysoké provozní náklady, byť řádově nižší než všechna opatření pro listinnou archivaci. Vedle toho je třeba zohlednit brzdící chování lidského faktoru v akceptaci elektronického úřadování, výše zmíněný „doběh“ listinných dokumentů u původců a realitu smíšené spisové služby, produkující v zájmu zachování právních jistot vedle elektronických i listinné dokumenty – budoucí archiválie. Všechny tyto skutečnosti mají za následek dlouhodobý souběh nároků na listinnou i elektronickou archivaci a vyvolávají akutní potřebu přípravy výstavby nového depotního bloku (DB IV) v areálu Chodovec.

V archivním areálu Chodovec bude umístěno hlavní pracoviště digitálního archivu sestávající z prostor hlavního úložiště a prostor pro obsluhu digitálního archivu. Objekt poskytne vhodné provozní a prostorové podmínky pro dlouhodobé uchovávání elektronických archiválií, mj. i s ohledem na specifické nároky na stavbu z důvodu přísných bezpečnostních parametrů. Předpokládá se, že prostorová kapacita objektu umožní provoz a rozšiřování kapacity digitálního archivu po dobu minimálně třiceti let. Stavba je financována v rámci Integrovaného operačního programu strukturálních fondů EU.

Návrh řešení

Krátkodobé řešení pro Národní archiv a Státní oblastní archiv v Praze

Stabilizovat rozpočty a umožnit tak opravy stávajících technologií a zejména provoz desinfekční linky na kontaminované archiválie v archivním areálu Chodovec. Vedle multiplikačního efektu pro řadu dalších archivů v podobě pohotové služby (donesávna bez nároků na jejich rozpočty) by se otevřela možnost využít velkou část podzemí budovy pro archiválie „čistě“. Nároky na vnitřní stěhování a „dekontaminaci“ sálů a vzduchotechniky by nebyly nezvládnutelné. Získal by se úložný prostor na cca šest let.

Dlouhodobé řešení pro tři archivy

Jediným řešením je dostavba archivního areálu Chodovec. Lze navázat na podzemní stavbu pro digitální archiv. Její půdorys a strop jsou projektovány mj. i s ohledem na budoucí dostavbu depotního bloku IV. Architektka, která pracovala v devadesátých letech minulého století na projektu stávajícího areálu, připravila dle zadání Národního archivu v roce 2011 objemovou studii pro tzv. územní souhlas. Nepodařilo se však najít umístění ještě pro provozní budovu Archivu bezpečnostních složek tak, aby nebyla zmařena možnost v budoucnu rozšiřovat modulárně kapacitu depozitářů. Národní archiv disponuje pozemky v blízkosti stávajících budov. Novostavba depotů by měla z důvodů limitů daných současnou dispozicí budov menší půdorys než stávající depotní bloky, přesto její celková úložná kapacita ve dvanácti podlažích (třinácté podlaží je vždy technologické a podzemí je rezervováno pro digitální archiv) by přinášela 48 000 bm. Jedno patro by tak umožnilo uložit cca 4 000 bm archiválií. Budoucí tři uživatelé nadzemní části by se rozdělili o kapacitu následovně: čtyři patra pro Archiv bezpečnostních složek, tři patra pro Státní ob-

lastní archiv v Praze a pět pater pro Národní archiv. Studie byla dokonce zadána na 16 pater, není ovšem jisté, zda by taková stavba byla povolena stavebním úřadem. Částka v celkové výši 600 mil. Kč na výstavbu depotního bloku IV v letech 2015 – 2017 byla uplatněna Národním archivem ve Specifikaci finančních potřeb Národního archivu v letech 2010 až 2015 pro ekonomický odbor MV (cestou odboru archivní správy a spisové služby MV 19. 11. 2009, čj. NA 2333/2009–11).

Hospodaření se svěřenými prostředky

Národní archiv je ze zákona č. 320/2002 Sb., podle čl. 6 § 18, odst. 1 zřízen jako samostatná organizační složka státu přímo řízená MV ČR. Přidělené rozpočtové prostředky byly použity na nákup energií, materiálu, služeb a zajištění oprav a údržby ve spravovaných objektech. Zvláštní kapitolou v rozpočtu byly finanční prostředky určené účelově v rámci programového financování na realizaci projektu NDA. V oblasti nákupu materiálu bylo pokračováno ve vybavování a obnově jednotlivých pracovišť výpočetní technikou (včetně software), nákup archivního obalového materiálu, nákup chemikálií a spotřebního laboratorního materiálu pro restaurátory a konzervátory, nákup fotomateriálu a mikrofilmů, včetně obalového materiálu pro oddělení péče o archiválie a pořizováním dalších knih, tisku a archiválií.

V rámci vlastní činnosti archivu byly získány finanční prostředky do příjmové části státního rozpočtu ve výši 643 tis. Kč. Jednalo se o prodej publikací, zhotovování kopií archiválií a vypracování rešerší.

Z větších akcí byly financovány opravy na obou objektech.

Archivní areál Chodovec: dokončení opravy systému EPS v depotním bloku, oprava (výměna) katalytického lože abátoru, generální oprava kompresoru chlazení v depotním bloku III.

Milady Horákové 133: oprava fasády trafostanice a areálového oplocení, oprava (výměna) kompresoru chladicího systému NT.

Mimorozpočtové zdroje

- přijatá zahraniční dotace (komunitární programy Evropské unie, projekt ENArC, spoluřešitel) v roce 2010 (zůstatek z roku 2010) ve výši 940 852,23Kč (hlavní řešitel Diözesenarchiv St.Pölten Austria), čerpání v roce 2011: 111 502,71 Kč, nevyčerpané prostředky ve výši 829 349,52 Kč budou použity během roku 2012;

- přijaté zahraniční dary (během roku 2011) od soukromých dárců za účelem restaurování židovských matrik v celkové částce 259 377,11 Kč, čerpání v roce 2011: 259 377,11 Kč;
- přijatý tuzemský dar (v roce 2011) od firmy EMBA, Paseky nad Jizerou v částce 7 000,- Kč na zajištění přípravy a tisku Sborníku historické fotografie, čerpání v roce 2011: 7 000,- Kč;
- přijatý zahraniční dar (v roce 2011) od JewishGen, Inc. 36 Battery Place, New York za účelem zajištění projektů Dokončení digitalizace židovských matrik, Digitalizace fondu Knihy židovských familiantů, Přepis údajů nutných pro vystavení pobytových přihlášek obyvatel Prahy v celkové výši 419 700,- Kč. Finanční prostředky poskytnuté ke konci roku 2011 budou čerpány během roku 2012.

Publikační činnost Národního archivu a jeho pracovníků za rok 2011

/ Sestavil Pavel Vrtílka /

BACÍLKOVÁ, Bohuslava

Application of α -Amylase in Combination with Ultrasound to Remove Starch Based Adhesives from Paper. / Benjamin Bartl, Petr Kotlík, Michal Ďurovič, Bronislava Bacílková. In: Restaurator 32, Nr. 1, 2011, s. 60–80.

Metody restaurování a konzervace skleněných deskových negativů. In: Restaurování a konzervace skleněných negativů. Praha 2011, s. 44–69 (spoluautorky Štěpánka Borýsková, Blanka Hnulíková)

Poškození obrazové strany. In: Restaurování a konzervace skleněných negativů. Praha 2011, s. 26–43 (spoluautorka Štěpánka Borýsková)

BARTŮŠEK, Václav

[Holubová, Markéta: Biografický slovník hudebních prefektů jezuitského řádu působících v Čechách, na Moravě a ve Slezsku v letech 1556–1773. Praha 2009, 238 s.]. Orlické hory a Podorlicko 17, 2010, s. 305–306.

[Šilar, Jaroslav: Dějiny města Ústí nad Orlicí : od počátků do druhé poloviny 17. století]. Orlické hory a Podorlicko17, 2010, s. 303.

[Osobnosti podblanicka v biografickém slovníku českých zemí-Dig-Doš]. Jiskra, roč. 53, č. 25, s. 10.

- [Šůla, Jaroslav: Rokytnice v Orlických horách a Mauschwitzové von Armenruh. Ústí nad Orlicí 2010, 111 s.]. Orlické hory a Podorlicko 17, 2010, s. 304–305.
- [Glonek, Jiří: Silesia Picta. Veduty slezských měst a staré mapy Slezska = Panoramy miast śląskich i mapy Śląska. Olomouc – Opole 2011, 175 s.]. Orlické hory a Podorlicko 17, 2010, s. 306–307.
- [Středočeský sborník historický. 34, 2008, 342 s.]. Archivní časopis 61, 2011, s. 325–326.
- [Tarzia, Antonio: Svatí na každý den, historie, spiritualita, umění, červenec, srpen, září. Kostelní Vydří 2010, 477 s.]. Jiskra, roč. 53, č. 35, s. 12.
- [Tarzia, Antonio: Svatí na každý den, historie, spiritualita, umění, duben, květen, červen. Kostelní Vydří 2010, 453 s.]. Jiskra, roč. 53, č. 17, s. 4.
- [Tarzia, Antonio: Svatí na každý den, historie, spiritualita, umění, říjen-listopad-prosinec. Kostelní Vydří 2010, 543 s.]. Jiskra, roč. 53, č. 47, s. 10.
- [Spunar, Pavel: Vlny vzpomínek]. Archivní časopis 60, 2010, s. 422–426. Historiografie piaristického řádu ve střední Evropě. In: Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii, edd. Pavol Mačala, Pavel Marek, Jiří Hanuš. Brno 2010, s. 75–87.
- Jezuité a piaristé – sourozenci. AUC-HUCP 50, Fasc. 1, 2010, s. 43–51. Kostely sv. Silvestra a sv. Doroty v Trastevere v Římě. Jiskra, roč. 53, č. 1, s. 3.
- Mezinárodní vědecká konference Piaristé a školní vzdělání, věda a umění ve střední Evropě v 17.-19. století. Archivní časopis 61, 2011, s. 181–183.
- Piarista P. Onuphrius Conti a Sanctissimo Sacramento. Časopis Společnosti přátel starožitností 118, č. 4, 2010, s. 231–240.
- Piaristé ze Strážnice ze 17. a 18. století. In: Okolo Strážnice 2011, s. 15–29.
- Piaristická kolej ve Slaném (1658–1700) a její rektori. Středočeský sborník historický 36, 2010, s. 44–69.
- Podprojekt „Zámecká knihovna Valdštejnů na zámku v Doksech – signatura A 75 – letáky o třicetileté válce“ – 5. etapa (VISK – Memoriae mundi series Bohemica 2010) knihovny Národního archivu. Paginae historiae 19, 2011, s. 270–272.

První superior piaristické koleje v Rychnově nad Kněžnou P. Tobias Thomas Jelínek a S. Elia (1668–1720). Orlické hory a Podorlicko 17, 2010, s. [83]–98.

Střední školství církevních řádů na jihovýchodní Moravě v letech 1620–1778 : Jezuitské gymnázium v Uherském Hradišti. In: Malovaný Kraj 47, č. 4, 2011, s. 6–7.

Střední školství církevních řádů na jihovýchodní Moravě v letech 1620–1778 : Mikulovské piaristické gymnázium. In: Malovaný Kraj 47, č. 2, 2011, s. 6–7.

Střední školství církevních řádů na jihovýchodní Moravě v letech 1620–1778 : Nižší gymnázium při rezidenci piaristů v Hustopečích. In: Malovaný Kraj 47, č. 5, 2011, s. 4–5.

Střední školství církevních řádů na jihovýchodní Moravě v letech 1620–1778 : Nižší gymnázium při rezidenci piaristů v Kyjově. Malovaný Kraj 47, č. 6, 2011, s. 4–5.

Střední školství církevních řádů na jihovýchodní Moravě v letech 1620–1778 : Strážnické piaristické gymnázium. Malovaný Kraj 47, č. 3, 2011, s. 8–9.

Střední školství církevních řádů na jihovýchodní Moravě v letech 1620–1778 : úvod. Malovaný Kraj 47, č. 1, 2011, s. 6–7.

[Studie o rukopisech 37–38, 2007–2008, 192 s.; 39, 2009, 400 s.; Petr, Stanislav: Soupis rukopisů knihovny při farním kostele sv. Jakuba v Brně. Praha 2007, 587 s.]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 407–412.

Úloha knihovny v řádové každodennosti v baroku. In: Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Řada společenských věd 24, 2010, s. 122–130.

Villa Farnese – znovu zpřístupňovaná římská památka. *Jiskra* 53, č. 8, s. 7.

BORÝSKOVÁ, Štěpánka

Charakterizace druhů skleněných deskových negativů. In: *Restaurování a konzervace skleněných negativů*. Praha 2011, s. 10–15.

Úprava obrazové strany. In: *Restaurování a konzervace skleněných negativů*. Praha 2011, s. 70–77.

Úprava povrchu negativů. In: *Fórum pro konzervátory-restaurátory: Konference konzervátorů-restaurátorů Opava 2011*. Brno 2011, s. 34–36.

CALTOVÁ, Lenka

[Bárta, Milan et al.: Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989 : ministři a jejich náměstci. Praha 2009, 231 s.]. Soudobé dějiny 17, č. 4, 2010, s. 740–741.

ČTVRTNÍK, Mikuláš

[Taylor, Hugh. A.: Imagining Archives. Essays and Reflections, edd. Terry Cook, Gordon Dodds. Oxford 2003, 254 s.]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 413–416.

[Lach, Jiří: Josef Borovička. Osudy českého historika ve 20. Století. Praha 2009, 348 s.]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 399–402.

Duchové dějiny v kontextu české a evropské historiografie 19. a 20. století. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 289–292.

Eric Ketelaar. *Archivní časopis* 60, 2010, s. 386–394.

Geistesgeschichte in den tschechischen Ländern. Zdeněk Kalista und die Duchové dějiny. In: *Zeitschrift für Religions- u. Geistesgeschichte* 63, 2011, s. 61–87.

Nové sídlo francouzského Národního archivu : Pierrefitte sur-Seine. *Archivní časopis* 60, 2010, s. 395–401.

Richard J. Cox. *Archivní časopis* 61, 2011, s. 133–143.

Terry Cook. *Archivní časopis* 61, 2011, s. 79–87.

Ketelaar, Eric: Archivalizace a archivování, překlad Lenka Neřoldová, ed. Mikuláš Čtvrtník. *Archivní časopis* 61, č. 3, 2011, s. 273–279.

DRAŠAROVÁ, Eva

Grußwort der Direktorin des Zentralen Staatsarchivs in Prag. In: *Archivische Facharbeit in historischer Perspektive*. Dresden 2010, s. 14–15.

Národní archiv v roce 2010. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 301–336.

Projekt Národní digitální archiv přechází z fáze projektování do etapy realizace. In: *Congress World* 2, č. 1, 2011, s. 8.

DUFEK, Pavel

[Skřivan, Aleš ml.: Československý vývoz do Číny 1918–1992. Praha 2009, 485 s.]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 403–406.

Hlavou zeď neprorazíš... Obtížný zápas rodiny Beniesů s předsudky a zákony dvou totalitních režimů. In: *Psáno do oblak. Sborník k nedožitým sedmdesátinám prof. Jana Kuklíka*, red. Jiří Hasil, Milan Hrdlička. Praha 2011, s. 155–166.

Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce. In: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století = Der Adel Mitteleuropas in Konfrontation mit den totalitären Regimen des 20. Jahrhunderts, edd. Zdeněk Hazdra, Václav Horčíčka, Jan Županič. Praha 2011, s. 323–338.

Stát, elektrifikace, agrární strana a agrárnické zájmové organizace: několik příkladů jejich působení z jižní části Čech v průběhu 20. let 20. století. In: Agrární strana a její zájmové, družstevní a peněžní organizace, edd. Josef Harna, Blanka Rašticová. Uherské Hradiště 2011, s. 165–172.

ĎUROVIČ, Michal

Damage to Paper Due to Visible Light Irradiation and Post-Radiation Effects after Two Years of Storage in Darkness. In: New Approaches to Book and Paper Conservation-Restoration, edd. Patricia Engel, Joseph Schiro, René Larsen, Elissaveta Moussakova, Istvan Kecskeméti. Wien 2011, s. 169–182 (spoluautoři Petra Vávrová, Petr Kotlík, Vlasta Brezová).

Masowe odkwaszenie w Archiwach : porównanie metod Bookkeeper i CSC Book Saver = Mass Deacidification in Archives : Comparison of the Bookkeeper and CSC Book Saver Methods. In: Wystąpienia wygłoszone podczas konferencji „Przeszłość dla przyszłości : masowe zabezpieczanie zasobów bibliotek i archiwów“. Kraków 2010, s. [151]–175 (spoluautoři Bohuslava Havlínová, Hana Paulusová, Roman Straka).

Microscopic Study of Paper Deacidification Process. In: MCM 2011 – 10th Multinational Congress on Microscopy 2011. Urbino 2011, s. 91 (spoluautoři Alena Michalcová, Eva Štemberová).

Využití některých instrumentálně-analytických metod pro studium stavu skla deskových negativů. In: Restaurování a konzervace skleněných negativů. Praha 2011, s. 142–163 (spoluautorky Miroslava Novotná, Linda Mišková).

Dlouhodobé ukládání skleněných deskových negativů a vystavování. In: Restaurování a konzervace skleněných negativů. Praha 2011, s. 115–139 (spoluautorky Lucie Poláková, Štěpánka Borýsková).

Charakterizace skleněné podložky. In: Restaurování a konzervace skleněných negativů. Praha 2011, s. 16–25 (spoluautorky Dana Rohanová, Linda Mišková).

Simultaneous Microwave Drying and Disinfection of Flooded Books. In: *Restaurator* 32, Nr. 1, 2011, s. 1–12 (spoluautoři Milan Hájek, Hana Paulusová, Lucie Weberová).

Working more Effectively with *Bacillus amyloliquefaciens* α -amylase. In: *New Approaches to Book and Paper Conservation-Restoration*, edd. Patricia Engel, Joseph Schiro, René Larsen, Elissaveta Moussakova, Istvan Kecskeméti. Wien 2011, s. 695–698 (spoluautoři Benjamin Bartl, Petr Kotlík, Bronislava Bacílková).

FRŇKA, František

Zbrojní výroba a export v Československu v letech 1945–1953. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 297–300.

GREGOROVIČOVÁ, Eva

Leopold Auer. *Archivní časopis* 61, 2011, s. 281–290 (spoluautor Jan Kahuda).

Stereoskopické fotografie v Rodinném archivu toskánských Habsburků. *Historická fotografie* 10, 2011, s. 20–35.

HNULÍKOVÁ, Blanka

Restaurování a konzervace skleněných deskových negativů – praktické ověření vybraných metod a postupů. In: *Restaurování a konzervace skleněných negativů*. Praha 2011, s. 229–242 (spoluautorka Štěpánka Borýsková).

Restaurování fotografií z fondu K. H. Frank: snímání fotografií z podložky a odstraňování zbytků lepidel. In: *Fórum pro konzervátory-restaurátory: Konference konzervátorů-restaurátorů Opava 2011*. Brno 2011, s. 26–28.

Studium metod čištění skleněných deskových negativů organickými rozpouštědly. In: *Restaurování a konzervace skleněných negativů*. Praha 2011, s. 217–223 (spoluautoři Štěpánka Borýsková, Michal Ďurovič).

Vypracování obrazového atlasu poškození negativů na skleněné podložce. In: *Restaurování a konzervace skleněných negativů*. Praha 2011, s. 226–228 (spoluautorka Štěpánka Borýsková).

HUBENÝ, David

[Doležal, Jakub: Stríčky z mozaiky protektorátní společnosti. Příbram 2010, 304 s.]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 417–419.

[Herajt, Tomáš: Historie policie v letech 1918–1945. Policejní ředitelství v Plzni. Dvůr Králové nad Labem 210, 323 s.]. Historický obzor 22, č. 7–8, 2011, s. 191.

[Tomášek, Dušan: Vláda emigrantů, duben – listopad 1945. Praha 2009, 223 s.]. Střed 3, č. 1, 2011, s. 189–191.

Jeden dramatický den protektorátu – uniformovaná policie ve Velké Praze 27. května 1942 a dnech následujících. In: Psáno do oblak: sborník k nedožitým sedmdesátinám prof. Jana Kuklíka, red. Jiří Hasil, Milan Hrdlička. Praha 2011, s. 101–111.

Konference ke 150. výročí moderního parlamentarismu ve střední Evropě. Soudobé dějiny 18, č. 1–2, 2011, s. [257]–260 (spoluautor Miroslav Šepták).

Patentní úřad, 1918–1938. 1. část. Průmyslové vlastnictví 20, č. 6, 2010, s. 210–222.

Patentní úřad, 1918–1938. 2. část. Průmyslové vlastnictví 21, č. 1, 2011, s. 14–19.

Postoj říšských a československých Němců k československé ústavě z roku 1920. In: Ústava 1920. Vyvrcholení konstituování československého státu, red. Jana Čechurová, Lukáš Šlehofer a kol. Praha 2011, s. 121–132 (spoluautor Jiří Hasil).

Protektorátní četnictvo ve slánském okrese za druhé světové války. In: Slaný a Slánsko v letech 1939–1945. Sborník z historické konference. Slaný 2010, s. 144–150.

Ztráta Podkarpatské Rusi v letech 1944–1945. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 293–296.

CHALOUPKOVÁ, Maria

Rebel s duší básníka. Vzpomínka na PhDr. Václava Běhounka (12. 6. 1902 Louny – 10. 12. 1980 Praha). *Národní osvobození*, č. 1, 2011, s. 3.

JIRKOVÁ, Pavla

[Hoffmann, František: *Iglaviensia*. Jihlava 2010, 463 s.]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 420–422.

Testamentární praxe v Jihlavě v letech 1578–1624. Testamenty jako prameny pro dějiny rodinných struktur, historickou demografii a sociotopografii. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 283–285.

Výběrová bibliografie české historické demografie za období 2007–2009 (s doplňky od roku 2000). *Historická demografie* 35, č. 1,

2011, s. 115–131 (ve spolupráci s Eduardem Maurem a Lubomírem Dokoupilem).

JUNĚCOVÁ, Jiřina

Lobkowiczské zámecké vinařství v Mělníku a jeho konzumenti v letech 1918–1942. Středočeský sborník historický 36, 2010, s. 111–127.

KAHUDA, Jan

[Hochedlinger, Michael: Aktenkunde. Urkunden- und Aktenlehre der Neuzeit. München 2009, 292 s.]. Archivní časopis 60, 2010, s. 418–420.

[Kubíková, Anna: Bibliografie Jiřího Zálöhy. České Budějovice 2010, 64 s.]. Genealogické a heraldické listy 30, č. 4, 2010, s. 92–93.

[Lach, Jiří: Josef Borovička. Osudy českého historika ve 20. Století. Praha 2009, 348 s.]. Práce z dějin Akademie věd 3, č. 1, 2011, s. 147–152.

[Tschechen in Wien. Zwischen nationaler Selbstbehauptung und Assimilation. Wien 2010, 255 s.]. Soudobé dějiny 17, č. 4, 2010, s. 741–742. Dva sborníky prací prof. Ivana Hlaváčka. Genealogické a heraldické listy 31, č. 3, 2011, s. 118.

Per vias rectas. Archivnictvím k nobilitaci. In: Sborník k počtě Evy a Karla Waskových, západočeských archivářů, red. Marie Wasková. Plzeň 2011, s. 174–177.

[Koblasa, Pavel: Uherská šlechta v nových časech. České Budějovice 2011, 127 s.]. Genealogické a heraldické listy 31, č. 2, 2011, s. 88–89.

Zemřela Dagmar Culková. Archivní časopis 61, č. 2, 2011, s. 198–200.

Zemřela doc. PhDr. Anna Skýbová, CSc. ČAS v roce 2010, s. 217–221.

Rozhovor s PhDr. Eliškou Čáňovou. ČAS v roce 2010, s. 166–173.

Hutterer, Herbert – Just, Thomas: K dějinám Říšského archivu Vídeň 1938–1945. Archivní časopis 61, 2011, s. 229–244 (přeložil Jan Kahuda).

Rozhovor s PhDr. Jindřichem Schwippelem. Práce z dějiny Akademie věd 3, č. 1, 2011, s. 130–143 (spoluautor Matěj Kotalík).

KLOČKOVÁ, Lenka

Osobní archiv generála Miloše Knorra. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 356–363.

KOBLASA, Pavel

Jindřiš vznikla na Jindřichově pasece.: *Rodopisná revue* 13, č. 2, 2011, s. 6–9.

Landštejské panství během tří století. Výběr 48, č. 2, 2011, s. 122–123.

Povyšení Chodova na město. Rodopisná revue 13, č. 1, 2011, s. 12–14.
[Rekvie zemědělsko-lesnické archivářce a agrární historičce. In memoriam PhDr. Jany Pšeničkové. Praha 2010, 366 s.]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 392–393.

Sjezd maďarských archivářů v Debrecenu. ČAS v roce 2010, s. 69–75.
Zay de Csömör – uhrovecí páni. Rodopisná revue 13, č. 3, 2011, s. 1–4.

Uherská šlechta v nových časech. České Budějovice 2011, 127 s.
KOKOŠKOVÁ, Zdeňka

Nucená práce českého obyvatelstva Protektorátu Čechy a Morava v období nacistické okupace: projekt německé nadace EVZ. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 253–258.

KOUCKÝ, Karel

Projekt bezpečnostního výzkumu „Zajištění ochrany archivních dokumentů důležitých pro potřeby státu“. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 259–264.

KŘEŠŤAN, Jiří

[Archivy Rossii: 90 let gosudarstvennoj archivnoj služby Rossii. Moskva 2008, 49 s.]. *Archivní časopis* 60, 2010, s. 413–415.

[Prečan, Vilém (ed.): Hluboká stopa: nezávislá revue Skutečnost 1949–1953. Praha 2008]. *Časopis Matice moravské* 129, č. 2, 2010, s. 352–353.

[Kaplický, Václav: Hrst vzpomínek z dospělosti. Praha 2010, 190 s.]. A2, roč. 6, 2011, s. 29.

[Bauer, Michal (ed.): II. sjezd Svazu československých spisovatelů: 22.–29. 4. 1956. Praha 2011, 865 s.]. *Soudobé dějiny* 18, č. 1–2, 2011, s. 274–275.

[Kučera, Martin: Kultura v českých dějinách 19. století. Ke zrodu, genezi a smyslu avantgard. Praha 2011, 619 s.]. A2, roč. 7, č. 17, 2011, s. 29.

[Skřivánek, Milan: Litomyšl 1259–2009: město kultury a vzdělávání. Litomyšl 2009, 615 s.]. *Časopis Matice moravské* 129, č. 2, 2010, s. 421–422.

[Mervart, Jan: Naděje a iluze : čeští a slovenští spisovatelé v reformním hnutí šedesátých let]. A2, roč. 7, č. 18, 2011, s. 29.

[Pavel Tigríd: Mně se nestýskalo; rozhovor Petra Kotyka. Praha 210, 157 s.]. A2, roč. 7, č. 1, 2011, s. 29.

[Cigánek, Radim: Politický zápas o jednotnou státní školu 1945–1949. Praha 2009, 208 s.]. Soudobé dějiny 17, č. 4, 2010, s. 737–738.

[Catalano, Alessandro: Rudá záře nad literaturou. Česká literatura mezi socialismem a undergroundem (1945–1959). Brno 2008, 472 s.]. Časopis Matice moravské 130, č. 1, 2011, s. 208–209.

[Lacina, Václav: Co vám mám ještě povídat. Praha 2011, 276 s.]. A2, roč. 7, č. 25, 2011, s. 29.

Hus a Žižka nad šiškou knedlíku. Husitská tematika v Nedělních epištolách Zdeňka Nejedlého. In: Zrození mýtu. Dva životy husitské epochy, red. Robert Novotný, Petr Šámal a kol. Praha – Litomyšl 2011, s. 446–456.

JUDr. Oldřich Černý laureátem medaile Za zásluhy o české archivnictví. Zpravodaj Čechů a Slováků ve Švýcarsku 44, č. 7–8, 2011, s. 18 (spoluautor Jan Kahuda).

Litomyšlan na cestách, neboli Cestování s Quido Šimkem. In: Lilie 21, č. 2, s. 8.

KUPROVÁ, Renata

[Archiváři. Sborník studií PhDr. Josefa Kollmanna. Praha 2010, 351 s.]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 385–386.

MACHKOVÁ, Zora

Pokus o rekonstrukci archivu Petičního výboru Věrní zůstaneme na základě akvizic osobních fondů. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 352–355. Šedá literatura z pohledu archiváře. Dostupné z http://nysl.techlib.cz/index.php/Sbornik_2010.

MAREŠ, Petr

Obsazování úřadu krajského hejtmána v Čechách za vlády Ferdinanda I. a soupis krajských hejtmánů z let 1537/1538–1560/1561 podle register české královské kanceláře. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 7–95.

Zemský soud větší v Čechách 1542–1620. Prosopografická analýza předsedících. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 277–282.

MĚŠTÁNKOVÁ, Vlasta

[Mühldorf, Josef – Vrbová, Pavla: Od sportu fotografického k umělecké fotografii. Praha 2010, 179 s.]. *Historická fotografie* 10, 2011, s. 86.

MUNKOVÁ, Michaela

Postavení venkovských Židů v 18. a 19. století na příkladu panství Kounice v Čechách. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 286–288.

[Ebelová, Ivana a kol.: *Soupis židovských familiantů v Čechách z roku 1783. Edice pramene. Praha 2008–2010, 395 + 410 + 98 s.*]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 378–379.

NOVOTNÁ, Markéta

[Mareš, Petr : *Obsazování úřadu krajského hejtmána v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564–1616/1617. Praha 2009, 281 s.*]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 382–384.

Karlštejská manská soustava. In: *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře*, red. Petr Bareš. Praha 2010, s. 110–127.

Lenní institut na statcích českého krále v období středověku a v raném novověku. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 273–276.

PAULUSOVÁ, Hana

Instrumentálně-analytické metody používané při studiu fotografického materiálu a jeho degradace. In: *Restaurování a konzervace skleněných negativů. Praha 2011, s. 78–114* (spoluautorka Miroslava Novotná).

Studium některých postupů „chemického“ restaurování. In: *Restaurování a konzervace skleněných negativů. Praha 2011, s. 164–216* (spoluautor Jiří Petera).

PAZDEROVÁ, Alena

K životnímu jubileu Lenky Matuškové. *Archivní časopis* 61, č. 1, 2011, s. 98–102 (spoluautor Jan Kahuda).

PAŽOUT, Jaroslav

Perzekuce odpůrců režimu v okrese Liberec v období tzv. normalizace z pohledu Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. *Fontes Nissae* 11, 2010, s. 153–213.

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných. Politická perzekuce, opozice a nezávislé aktivity v Československu v letech 1978–1989. *Sborník grantového projektu 2, 2009, ed. Jaroslav Pažout, 232 s.*

PEŠKOVÁ, Jarmila

Osobní archiv Bohumila Šimona. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 364–377.

SEDLÁČKOVÁ, Helena

Nationalarchiv der Tschechischen Republik (Národní archiv). In: *Adel in Schlesien. Bd. 2, Forschungsperspektiven – Quellenkunde – Bibliographie*, hg. Joachim Bahlcke – Wojciech Mrozowicz. München 2010, s. 273–284 (spoluautor Jan Kahuda).

SEDLÁKOVÁ, Monika

Zpřístupnění fondu Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 217–246.

SPÁČILOVÁ, Dagmar

Národní program mikrofilmování a digitálního zpřístupnění dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru KRAMERIUS, 5. rok v knihovně Národního archivu: digitalizace deníku Československá republika. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 265–269.

ŠEPTÁK, Miroslav

Hledání Benešova nástupce. *Zákulisí jmenování československého ministra zahraničí. Moderní dějiny* 19, č. 1, 2011, s. 105–122.

Nejdéle sloužící kancléř dal jméno své éře. *Lidové noviny* 18 (11. 1. 2011), s. 12.

Parlamentní volby ve Švýcarsku: etablovaní političtí hráči ztratili na přitažlivosti. *Mezinárodní politika* 35, č. 12, 2011, s. 24–26.

Postavení hospodářských dějin na vysokých školách. *Český časopis historický* 107, č. 3, 2009, s. 707–708.

ŠLEHOFER, Lukáš

[Karel Kramář (1860–1937), edd. Jan Bílek, Luboš Velek. Praha 2009, 784 s.]. *Práce z dějin Akademie věd* 3, č. 1, 2011, s. 154–155.

Změny ve školství ve světle konstituování československého státu. In: *Ústava 1920. Vyvrcholení konstituování československého státu*, red. Jana Čechurová, Lukáš Šlehofer. Praha 2011, s. 161–169.

ŠTVERÁK, František

Schematismus k dějinám Komunistické strany Československa (1921–1992). Základní informace o ústředních orgánech a biografické údaje o vedoucích představitelích strany. Praha 2010, 440 s.

VAJSKEBR, Jan

Organizační vývoj německé pořádkové policie na území Protektorátu Čechy a Morava od ukončení vojenské správy po reorganizaci na podzim 1939. *Securitas Imperii* 18, 2011, s. 168–198.

Velitelé strážní roty SS v policejní věznici Terezín. *Terezínské listy* 39, 2011, s. 54–65.

VOJÁČEK, Milan

Fémový soud nebo policejní provokace? *Paginae historiae* 19, 2011, s. 396–398.

[Korespondence T. G. Masaryk – staročeši, edd. Helena Kokešová, Vlasta Quagliatová, Jan Bílek. Praha 2009, 365 s.]. *Paginae historiae* 19, 2011, s. 394–395.

VRTÍLKA, Pavel

Much, Theodor: Kdo zabil rabiho Ježíše? Náboženské kořeny nenávisti vůči Židům. Praha 2011, 130 s.